

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**KENTSEL MEKÂNLARIN YAŞANABİLİRLİĞİNİN
ÇOCUK VE KENT İLİŞKİSİ YÖNÜNDEN
İRDELENMESİ; SULTANGAZİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

EMİNE YILMAZ

İSTANBUL, 2015

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ

KENTSEL MEKÂNLARIN YAŞANABİLİRLİĞİNİN
ÇOCUK VE KENT İLİŞKİSİ YÖNÜNDEN
İRDELENMESİ; SULTANGAZİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

EMİNE YILMAZ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. NİLGÜN CAMKESEN

İSTANBUL, 2015

T.C
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ

Tezin Adı: Kentsel Mekânların Yaşanabilirliğinin Çocuk Ve Kent İlişkisi Yönünden İrdelenmesi; Sultangazi Örneği

Öğrencinin Adı Soyadı: Emine YILMAZ

Tez Savunma Tarihi: 02.09.2015

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Enstitümüz tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Nafiz ARICA
Enstitü Müdürü
İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Mustafa ILICALI
Program Koordinatörü

İmza

Yrd. Doç. Dr. Aybik Öngel

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Nilgün CAMKESEN

Asil Üye
Doç. Dr. Sırma TURGUT

Asil Üye
Prof. Dr. Tuncer TOPRAK

İmza

Kalbi güzel tüm çocuklara;

TEŐEKKÜR

Öncelikle yaptığım bu tez çalışmasına görüş ve önerileriyle desteğini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Nilgün CAMKESEN' e saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca maddi menevi desteklerini esirgemeyen sevgili Annem Ayşegül YILMAZ, Babam Prof. Dr. M. Faik YILMAZ, kardeşlerim Sevde ve Bedir YILMAZ'a, sevgili teyzem Emine MERAL'e, iş arkadaşım Sevda ATMACA'ya ve Bahçeşehir çalışanları Berna Güler ve Esra Güler Sel'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul, Kasım 2015

Emine YILMAZ

ÖZET

KENTSEL MEKÂNLARIN YAŞANABİLİRLİĞİNİN ÇOCUK VE KENT İLİŞKİSİ YÖNÜNDEN İRDELENMESİ; SULTANGAZİ ÖRNEĞİ

Emine YILMAZ

Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Nilgün CAMKESEN

Eylül 2015, 101 Sayfa

Bu çalışmada; yaşanabilir kent kriterleri üzerinden çocuklar için kentsel mekân gereksinimlerini saptanmıştır. Dört ana bölüm ve sonuçtan oluşan çalışmada; ikinci bölümde; kent ve kentsel mekân kavramları diğer bölümlere altlık oluşturmak amacıyla araştırılmıştır. Üçüncü bölümde ise; yaşanabilirlik kavramı ve ölçütleri, ABD ve Avrupa yaşanabilir kent uygulamaları, süreçleri ve çalışmaları anlatılarak yaşanabilir kent kriterleri ortaya konmuştur. Çocuk gelişimi ve ihtiyaçları ortaya konularak çocuklar için yaşanabilir kent ölçütleri ve kentsel mekân gereksinimleri ortaya konmuştur. Dördüncü bölümde ise Sultangazi İlçesinin genel yapısı ve çocuklara yönelik yürütülen projeler anlatılmıştır. Sonuç bölümünde ise çocukların yaşanabilir bir kente ulaşması için güvenli, tarihi dokusuna ve estetik değerlere sahip çıkan, çocuk katılımını ve komşuluk biriminin oluşmasını destekleyen, toplumsal dokunun heterojen gelişmesini önemseyen bir bakış açısının analizi sunulmuştur. Aile, çocuk ve farklı disiplinlerdeki proje yürütücüleri, sivil toplum örgütleriyle birlikte projeler yürütülmelidir. Bu hedefler gerçekleştiğinde hem çocuklar hem yetişkinler için yaşanabilir kent yaratmak mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, yaşanabilirlik, yaşanabilir kent, kentsel mekân

ABSTRACT

AN ANALYSIS OF LIVABILITY OF CIVIL SPACES IN TERMS OF CHILD CITY RELATIONSHIP. EXAMPLE OF SULTANGAZI

Emine YILMAZ

Urban Systems and Transport Management

Thesis Supervisor: Asst. Assoc. Nilgün CAMKESEN

September 2015, 101 Page

In this piece of work, the civil space needed by children have been determined in terms of livable city criterion. The content of this four chaptered work have been presented as following : In the second chapter, concepts of city and civil space have been analyzed in order to provide base information for other chapters. In the third chapter, concept of livability and its criterion, USA and EU livable city implementations, processes and works have been explained in detail and new livable city criterion have been put forth. In fourth chapter, an overview of the general structure of Sultangazi district and projects concerning children have been described in detail. In the conclusion chapter, an analysis of the means to provide a perspective that emphasizes historical and esthetical values, provides a secure, neighborhood based environment for children so that they can get the advantage of growing in a livable city and last but not least, supports a heterogenous development for the society. As a result of this work a final statement such as “Family, children and project managers of various diciplines should work together with NGOs to acquire the desired solution for the best of both children and grown people : To create a livable city.”

Keywords: Childiren, Livability, Livability city, Urban space

İÇİNDEKİLER

TABLolar	X
ŞEKİLLER	Xİ
1. GİRİŞ	1
2. KENT VE KENTSEL MEKÂN KAVRAMI	3
2.1 KENT KAVRAMI	3
2.1.1 Kentlerin Ortaya Çıkışı	6
2.1.2 Kent Olma Ölçütleri	8
2.1.2.1 Üretim	9
2.1.2.2 Büyüklük	9
2.1.2.3 Yoğunluk	10
2.1.2.4 Heterojenlik	10
2.1.2.5 Bütünleşme	11
2.2 KENTSEL MEKÂN KAVRAMI	11
2.2.1 Meydan	14
2.2.2 Sokak	15
2.2.3 Cadde	16
2.2.4 Yeşil Alanlar Ve Rekreasyon Alanlar	18
2.2.5 Yapılı Çevre Ve Üst Yapılar	19
3. YAŞANABİLİRLİK KAVRAMI	22
3.1 YAŞANABİLİRLİK ÖLÇÜTLERİ	24
3.2 ÇOCUK VE YAŞANABİLİR KENTSEL MEKÂN KAVRAMI	30
3.2.1 Çocuk Gelişimi	30
3.2.1.1 Fiziksel Gelişim	30
3.2.1.2 Algısal Ve Bilişsel Gelişim	34
3.2.1.3 Toplumsal Ve Duyusal Gelişim	34
3.2.2 Çocuk Ve Yaşanabilir Kentsel Mekan Gereksinimleri	37
3.2.2.1 Konut ve Yakın Fiziksel Çevre; Komşuluk Birimi	38
3.2.2.2 Sokak	42
3.2.2.3 Mahalle	44

3.2.2.4 Park.....	46
3.2.2.5 Kentsel Mekân	46
3.3 DÜNYA ÖRNEKLERİ	47
3.3.1 Yürüyen Okul Otobüsü Projesi	48
3.3.2 Home Zone	52
4. SULTANGAZİ İLÇESİ VE YÜRÜTÜLEN ÇOCUK ÇALIŞMALARI	56
4.1 SULTANGAZİ İLÇESİ GENEL YAPISI	57
4.1.1 Sultangazi Tarihi Yapısı.....	57
4.1.2 Sultangazi Fiziki Yapısı.....	59
4.1.3 Sultangazi Demografik Yapısı.....	62
4.2 SULTANGAZİ İLÇESİNDE ÇOCUKLARA YÖNELİK YÜRÜTÜLEN PROJELER	66
4.2.1 Çocuk Meclisi.....	66
4.2.2 Parklar	67
4.2.3 Kamplar.....	68
4.2.4 Sportif Faaliyetler	69
4.2.5 Güvenli Yol Güvenlikli Okul Projesi Ve Trafik Eğitimi.....	70
4.2.6 Okullar Hayat Olsun Projesi	72
5. SONUÇ.....	73
KAYNAKÇA	78

TABLULAR

Tablo 3.1: Yaşanabilir kent ilkeleri.....	25
Tablo 3.2: Yaşanabilir kent ilkeleri.....	26
Tablo 3. 3: Yaşanabilir kent metoforu	27
Tablo 3.4: Tüm yaş grupları için yaşanabilir kent işlev şeması 4A.....	28
Tablo 3.5: Çocuklar için kentsel yaşanabilirlik kriterleri.....	37
Tablo 3.6: Sürdürülebilirlik tanımına dayanarak yaşanabilir sokak tasarımı	44
Tablo 3.7: Yürüyen okul otobüsü programının sağladığı faydalar	49
Tablo 3. 8: Okula yalnız gitme eğilimi grafiği - gidiş yolu	51
Tablo 3. 9: Okula yalnız gitme eğilimi grafiği - dönüş yolu.....	52
Tablo 3. 10: Home zone sokağı.....	53
Tablo 3. 11: Home zone için teknik özellikler.....	54
Tablo 4. 1: Sultangazi İlçesindeki çocuk ve yetişkin nüfus grafiği	62
Tablo 4. 2: Sultangazi ilçesi mahallere göre çocuk ve yetişkin nüfus dağılımı.....	63
Tablo 4. 3: Sultangazi ilçesi Sultangazi ilçesi çocuk cinsiyet dağılımı	64
Tablo 4.4: İstanbul-Sultangazi cinsiyete göre çocuk ölümleri- 2013	65
Tablo 4.5: İstanbul–Sultangazi cinsiyete göre çocuk evlenme oranları, 2013.....	65

ŞEKİLLER

Şekil 2. 1: Roma antik kenti planı	4
Şekil 2. 2: Lynch'in kentsel okunabilirlik göstergeleri	13
Şekil 3.1: Yaşanabilirlik ve sürdürülebilirlik	23
Şekil 3. 2: Çocukta duyuşsal motor gelişim	31
Şekil 3. 3: Çocukta dil gelişimi	32
Şekil 3. 4: Sezgisel dönem	33
Şekil 3. 5: Soyut işlemler dönemi deney yapan çocuklar	34
Şekil 3. 6: Çocuk ve sosyal ortamı.....	35
Şekil 3. 7: Temel güven	35
Şekil 3. 8: Özerklik Dönemi.....	36
Şekil 3. 9: Evde oyun oynayan çocuklar	39
Şekil 3. 10: Aile içi iletişim için terapi	40
Şekil 3. 11: : Birbirine benzeyen yapılar.....	41
Şekil 3. 12: Klasik anlamda komşuluk birimi.....	41
Şekil 3. 13: Okula yürüyerek giden çocuklar	42
Şekil 3. 14: Arabaların işgal ettiğı sokaklarda oyun oynayan çocuklar	43
Şekil 3. 15: Çocuklar için yaşanabilir şehir	47
Şekil 3. 16: Yürüyen otobüs projesi ile okula giden çocuklar	48
Şekil 3. 17: Okula yalnız gidiyorum projesindeki yürüyerek okula giden çocuklar.....	50
Şekil 3. 18: Geleneksel bir sokak için Home Zone uygulama planı	55
Şekil 4. 1: Mağlova kemerinin haritadaki konumu	58
Şekil 4. 2: Mağlova kemeri	59
Şekil 4. 3: İstanbul ilinde Sultangazi ilçesinin konumu	59
Şekil 4. 4: Sultangazi mahalle haritası	60
Şekil 4. 5: Cebeci taş ocakları	60
Şekil 4. 6: Sultangazi kent ormanı	61
Şekil 4. 7: Sultangazi kent ormanı etkinlik alanları	61
Şekil 4. 8: Sultangazi çocuk meclisi	66

Şekil 4. 9: Masal park.....	67
Şekil 4. 10: Sultangazi skate park	68
Şekil 4. 11: İzci kampı	68
Şekil 4. 12: Sportif faaliyetler	69
Şekil 4. 13: Portatif havuz.....	69
Şekil 4. 14: Buz pateni pisti	70
Şekil 4. 15: Trafik eğitim parkı.....	71
Şekil 4. 16: Okullar hayat olsun projesi	72

1.GİRİŞ

Kentleşme ile birlikte 21.y.y. kentlerinde nüfus artış buna bağlı olarak konutlar, kapalı siteler, devasa yapılar inşaa edilmiş, sokak kültürü kaybolmaya başlamış, yoğun trafikli yollar ortaya çıkmış, güvenlik ve sosyo-ekonomik sorunlar baş göstermiştir. Bu sorunları çözebilmek adına aynı ya da farklı dönemlerde farklı ülkelerde çeşitli kent akımları ortaya çıkmıştır. Bu akımlar birbirine benzer yöntem ve ilkelerle benzer sorunlara cevap aramıştır. Hepsinin ortak amacı daha kaliteli bir kent yaşamı sağlamaktır. Yaşanabilirlik kavramı ilk olarak 1980 başlarında kent yaşam kalitesini, yani 'yaşanabilirliği' artırmak için ortaya çıkmıştır. 21.y.y.'a geldiğimiz de tekrar popüler olan bu kavram ile birlikte kent kriterleri ortaya çıkmış ve kentler bu kriterler ile derecelendirilmiştir. Bu durum kentler arası rekabetin oluşmasına neden olmuştur.

21.y.y. kentlerinde büyüyen çocukların kentle ilişkisi sınırlıdır. Bu soruna birbiriyle ilişkili birçok neden gösterilebilir. Psikolojik açıdan bireyselliğin artması, anne babalarda 'benim çocuğum' kavramının oluşmasına bağlı olarak gelişen fazla korumacı ve kontrolcü tutumlar çocuğun özgürlüğünü kısıtlamıştır. Teknolojinin hayatımızın merkezine oturması çocukların sanal dünyada büyümesine ve dış dünyaya ihtiyaç duymamasına neden olmuştur. Çocuklarda obezite, konsantrasyon bozukluğu ve cinsel istismar oranları artmıştır. Çocuk aile, sınırlı dış dünya ve sanal dünya arasında sıkışmıştır. Çocuğun nefes almasına imkân verecek bir kent hayatı yoktur. Kentler çocuklar için cezbedici ve güvenli olmadığı için çocuk suni bir sosyal ortamda büyümek zorunda kalmaktadır. Birçok kent çocuğun temel ihtiyacı olan sokaklarda oynamak, yeni mekânlar keşfetmek, doğayla bütünleşmek, yaşlılarıyla sağlıklı iletişim kurmak gibi olanakları çocuklara sunamamaktadır. Çocuk aile ile gün içinde çoğu kez kısıtlı bir iletişim kurmak zorundadır. Trafik ve yoğun iş hayatı anne babanın zamanından çalmaktadır. Çocuklara maddi olarak sunulan imkânlardan ziyade çocuğun aile ile nitelikli zaman geçirmesi onların ruhsal gelişimi için gereklidir. Çocuğa sunulan kent aktiviteleri ise; AVM ve kapalı sitelerin korunaklı duvarları arasında oyun oynamak, okula servisle gitmek, bilgisayar, tablet ve cep telefonu ile sınırsız oynamak, AVM' de yemek yemek veya yine bir AVM' de atölye etkinliğe katılmak sayılabilir.

20.y.y. çocuğunu bekleyen tehlikelerden daha büyüğü 21.y.y. çocuğunu beklemektedir. Oysa çocuğun ihtiyacı olan; sosyalleşmesine ve üretkenliğine doğrudan katkı sağlayacak oyun alanlarında yaşlılarıyla oyun oynamak, öğrenmek, keşfetmek ve merak duygusunun canlı tutulmasıdır. Kent aktiveleri çoğu zaman çocuğu bireysel aktivitenin ötesine götürememektedir. Çocuğun baskıladığı tüm duyguları ergenlik döneminde şiddet olarak ortaya çıkacaktır. Çocuk ruhsal ve fiziksel gelişiminin ihtiyaçlarını zamanında karşılayamadığında sağlıklı bir birey olamayacaktır.

Türkiye nüfusunun yüzde otuz üçü genç nüfustur. On dört milyon çocuk nüfusumuz vardır. Bu oranların çocukların kentlerde var olduğunun ve yok sayılamayacağıının göstergesidir. Çocuklar için iyi kent herkes için iyidir sloganından hareketle kentlerin çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde çocukların katılımı sağlayarak planlanması gerekmektedir.

Bu tezin amacı çocuklar için daha yaşanabilir kent kriterlerini ortaya koymak ve bu kriterler üzerinden kentsel mekân gereksinimlerini saptamaktır. Çocuk için yaşanabilir kent kriterleri mimari, şehir planlama ve çocuk psikolojisi perspektifinden bakılarak revize edilebilir. Bu hususta bilime ve insanlığa fayda sağlayacak yeni kriterler geliştirilebilir.

Tez üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; kent ve kentsel mekân kavramlarına kavramsal ve kuramsal olarak yaklaşarak bu kavramlar incelenmiştir. İkinci bölümde ise; yaşanabilirlik kavramı ve kriterleri, ABD ve Avrupa yaşanabilir kent uygulamaları, süreçleri ve çalışmaları anlatılmıştır. Üçüncü bölümde çocuk gelişimi ve ihtiyaçları ortaya konularak çocuklar için yaşanabilir kent kriterleri oluşturulmuş ve kentsel mekân gereksinimleri saptanmıştır. Son bölümde ise bu gereksinimlere göre değerlendirilmiştir. Sonuç olarak bu alanda yapılan çalışmaların verimliliği ortaya konulmuştur.

2. KENT VE KENTSEL MEKÂN KAVRAMI

Bu bölümde kent ve kentsel mekân kavramı incelenmiştir. Kent kavramının tanımları ortaya konmuş, kentlerin ortaya çıkışı ile ilgili teorilerden bahsedilmiştir. Kent kavramının tanımından yola çıkılarak kent olma ölçütleri anlatılmıştır. Kentsel mekân kavramının kamusal mekân anlamı vurgulanmış ve kenti oluşturan kentsel mekânlar alt başlıklarda açıklanmıştır.

2.1 KENT KAVRAMI

Kent kavramı her dönemde farklı anlamlara karşılık gelen bir kavram olmuştur. Bunun sebebi her uygarlığın kendi dönemi içerisinde kent ile ilişkisinin, yönetim ve yaşama biçimlerinin farklı oluşudur. Günümüzde ise nüfus yoğunluğu, ekonomik faaliyetler, çalışan nüfus ve kültürel unsurlara bağlı olarak çeşitli kent tanımları yapılmaktadır. Bu tanımların bazıları kenti uygarlık kavramı ile ilişkilendirilirken bazıları ise ‘yerleşim yeri’ olarak ele alır. Bu bölümde farklı açılardan kent kavramı ele alınacaktır.

Benevolo’ya göre kentsel yaşam çeşitli uygarlık yerleşimlerinde farklı ya da aynı zamanda ortaya çıkmasına rağmen toplumsal ve fiziksel şartların getirdiği farklılıklardan dolayı birbirlerinden ayrılırlar. Bu ayrımı yerleşimlerin isimlerinde de görmek mümkündür. Kent uygarlık manasında, Yunanca ‘polis’ kelimesinde anlam bulurken, Arapça’da ‘Medine’, Fransızca’da ‘cite’; Almanca’da ise ‘oturma alanı’ anlamına gelen ‘burgh’ yani ‘kale’, Latince’de ise yurttaşlık manasında kullanılan ‘urbs’ ve ‘civitas’ kelimelerinde anlam bulur. Görüldüğü üzere Benevolo kenti uygarlıkların yerleşim yeri olarak ele almıştır. Benzer bir ifade ile Kartal da kenti kentlilerin yaşadığı, bir uygarlığın taşıdığı özellikleri somut olarak içinde barındıran yerleşim biri olarak ifade etmektedir. Tarımsal üretim dışındaki üretim faaliyetlerinin olduğu, üretim faaliyetlerinin denetlendiği, dağıtımın belirli bir sistem dâhilinde yapıldığı ve bu sistemin beraberinde getirdiği ilişkiler çerçevesinde heterojen kabul edilen içinde bulundurduğu farklılıklarla bir bütünü meydana getiren yerleşme birimi olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz ve Çitçi 2011, s.254). Uygarlıklar ve onların yaşam biçimleri kentin hem sosyal hem de fiziksel

yapıya vurgu yaparak ve toplumsal birliktelik oluştuğunda kentin ortaya çıktığından söz etmiştir.

Kent, tarım dışı üretimin yapıldığı, üretimin denetlenerek, dağıtımının belirli bir sistem çerçevesinde geliştiği ve teknolojinin beraberinde getirdiği, belirli bir büyüklük yoğunluk, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine ulaşmış yerleşim yeridir (Tekeli 2010, s.18). Tekeli de Pustu gibi heterojenlik ve bütünleşmeye vurgu yapmıştır. Kent farklı kültürel yapıya sahip toplulukların birlikte yaşam sürdüğü ve bir bütün oluşturduğu yerleşim yeridir.

Bir başka yaklaşım türü ise kentlerin iş imkânları açısından cazibe merkezine dönüşmesidir. Sanayi kentlerinde kırsaldan kentlere göç başlamış ve yeni iş alanlarında çalışacak insana ihtiyaç artmıştır. Sonraki süreçte ise kent iş imkânları açısından rağbet görmüş nüfus olarak belirli çokluğa ulaşmıştır. Modern kentler de ise artık iş ve yerleşim alanı olmak dışında yaşam standartları açısından bir çekim merkezi oluşturmuştur.

Kent sadece daha büyük iş ve yerleşim alanı sunmaktan öte dünyanın çeşitli yerlerinden insanları kendine çeken siyasal ve kültürel yaşamının öncüsü ve denetleyicisi olan bir çekim merkezidir (Duru B., & Alkan A. 2002, s.78). Kentler kültürel, mimari yapıları başta olmak üzere teknolojik gelişmişliği, sunduğu hizmetlere erişebilirliği açısından değerlendirilmektedir. Günümüzde kentlerin markalaşması da yine bu özellikleriyle mümkün olmaktadır. Kentlerin sahip olduğu tüm bu olanaklar onu yaşanabilir bir kent haline getirmektedir.

Kentler tek bir birey için değil, çeşitli sınıf ve karaktere sahip milyonlarca insan için oluşturulmuştur. Bu çeşitlilik ihtiyaç duydukları öğeler ve talep ettikleri niteliklilerle doğru orantılıdır. Bu yüzden de tasarımcı bu ihtiyaçlara cevap vermelidir. Kent sürekli değişmekte ve teknik işlevler de değişmektedir (Lynch K. 2010, ss.123-1244). Lynch de toplumsal temelli bir kent tanımından yola çıkarak kentin sürekli gelişen ve büyüyen yapısına değinmektedir. Kenti değiştiren ise kullanıcıların talep ettikleri yaşam kalitesi ve yaşam biçimleridir.

Kent, sosyolojiden, ekonomiye, savaş sanatından mimariye birçok disiplinin ortak konusudur. Ancak hepsinden önce orada yaşayanların yani kentlilerin asıl konuşur. Kentlilerin kentleriyle kurduğu ilişkilerin bütünü bizi demokrasi sorununa götürür. Georgas, Burdeou'nun dediği gibi "Demokrasi yalnızca bilimsel bir analizin konusu değil, aynı zamanda toplumun birlikte yaşama biçimi ve bireyler için insana yaşama taleplerine bir cevap niteliğindedir"(Bumin1990, s.18). Bumin ise kentin toplumsal bir kavram olması nedeniyle bir çok disiplinle ilişkili olduğunu ifade eder. Kentin farklı toplulukları barındırması onun bu farklılıklarını yönetebilmesini gerekli kılar. Kentin sistematığı doğrudan demokrasi kavramı ile ilişkilidir.

Batı düşüncesinde "kent" ve "kır" kavramlarının karşılık bulduğu anlamlar sorunludur. Kimileri kenti yenilik, toplumsal değişme ve çağdaşlık kavramlarıyla ilişkilendirerek ilerleme, uygarlık ve aydınlanmanın taşıyıcıları olarak olumlu bir kavram olarak nitelendirir. Kimileri ise; kentsel ortamı toplumsal hastalıklara sebep olduğu, ahlaki çöküşleri meydana getirdiği ve toplumun yıkılmasına sebep olduğu için onaylamamışlardır (Holton 1999, ss.11-12). Bir başka problem ise kentin kırdan kopuşu ile ortaya çıkan toplumsal çöküşlerdir. Kentler bu sorunlara çözüm getirebildiği ölçüde nitelik kazanmaktadır. Görüldüğü gibi birbirinden farklı yaklaşımlarla kent tanımları yapılmıştır. Kent bu tanımların hepsini içinde barındıran ve sürekli değişkenlik gösteren, büyüyen, gelişen yaşamsal faaliyetlerin sürdürüldüğü yerleşim yeridir.

2.1.1 Kentlerin Ortaya Çıkışı

Kentlerin ortaya çıkışı ile ilgili birçok yaklaşım vardır. Bu yaklaşımların da esas konusu toplumdur. Toplumların yaşama biçimleri ve birliktelikleri kentlerin oluşmasını sağlamıştır. Uygarlıkların ortaya çıkışı ise buldukları coğrafyanın sunduğu tarımsal faaliyetler ve buna bağlı olarak gelişen üretim sistemleridir. Nüfus ve toplumsal birliktelik arttıkça yönetim ihtiyacı doğmuştur. Kent ise bu uygarlıkların yönetim ve üretim biçimleriyle şekillenmiştir. Bu bölümde kentlerin ortaya çıkışı ile ilgili belli başlı yaklaşımlardan söz edilecektir.

Birçok araştırmacı için temel oluşturan Childe'nin kentsel devrim olarak nitelendirdiği M.Ö 3000 yıllarında Mısır, Mezopotamya ve İndus vadisinde ortaya çıkan toplumsal değişimlerdir. Bu değişimlerin coğrafya ve toplumsal ilişkiler bakımından, Doğu uygarlıklarında meydana geldiği ve yakın dönemlere kadar kentle ilgili yapılan çalışmalarda bu konuda farklılık olmadığı görülmemekle birlikte, arkeolojik bulgular göstermektedir ki; sadece tek bir kültür değil, ayrı ayrı neolitik kültürler vardır (Yılmaz ve Çiçi 2011, s.256). Buradan da anlaşıldığı üzere toplumsal değişmelerin meydana geldiği coğrafya tarıma elverişli alanlardır. Tarım ile birlikte yerleşik hayata geçilmeye başlanmıştır.

Aşağı Mezopotamya'da, bu kurak ülkeyi ekime elverişli duruma getirmek için gerekli sulama tekniklerini geliştiren tarım toplumları, daha önceki toplumlardan daha karmaşık ve hiyerarşik toplumsal örgütlenme modeline doğru evrildiler. M.Ö. 3300-3000 yıllarında yazı sistemini geliştirdiler. Ortaya çıkan seçkinler sınıfı, gücü ve yetkileri elinde toplayarak askeri ve dini iktidar kurmuştur. Kent olgusu, işte bu çerçevede ortaya çıktı (Huot J. L. 2000, s.37). Huot'a göre uygarlıkların oluşması toplumsal örgütlenme ile gerçeleşmiştir. Yönetici ve yönetilen sınıf başka deyişle seçkin sınıfla işçi sınıfı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç kentin yönetim biçimi ile ilgilidir.

Kentlerin ortaya çıkışı ile ilgili bir başka yaklaşım ise artık ürün kavramıdır. Bu yaklaşım toplumların artık üretimi gerçeleştırdikten sonra yerleşik düzene geçtiğini savunur. Ürünün ortaya çıkmasındaki aşamalar sonrasındaki üretimin gerçeleşmesi ve dağıtımını bir organizasyon gerektirir. Bu düzen ise kentin oluşmasına neden olmuştur.

Gerçek uygarlık toprak ve iklimin artık ürün etmeye elverişli olduğu bölgelerde çıkabileceğini savunan teoridir. Bu teoriye göre; bölgenin nüfus çok olduğu sosyal etkileşimin gerçeleşebileceği çoklukta nüfusa sahip olması gerekmektedir. Ancak bu koşullar sağlandığında uygarlığın ortaya çıkmasından söz edilebilir. Sulama şebekesinin sonucu olarak tarımın ilerlemesi ve artı ürünün üretilmesi mümkün olmuştur. Sulama sistemi kentsel nitelikte bir idari sistemi gerektirir. Artık ürün yaşamsal faaliyetlerin devamı için gerekli olanın üzerinde ürün olarak ifade edilir (Falay N. 1985, ss.97). Artık ürün tarımsal faaliyetlerin bir sonucudur. Tarımsal faaliyetler ise coğrafyanın elverişli

olduğu bölgelerde ortaya çıkmıştır. Su ve tarımsal arazinin kullanımı beraberinde gelen sulama şebekeleri tarımsal hayatın başlamasını buna bağlı olarak da kentin fiziksel ve sosyal dokusunun meydana gelmesini sağlamıştır.

Kentler toplumsal artık üretiminin coğrafi yoğunlaşması sonucu oluşmaktadır. Birçok araştırmacı tarafından görel bir kavram olarak kabul edilen ‘toplumsal artık’ kavramı doğru ifade edilmelidir. Toplumsal artık; belirli bir üretim tarzında emek gücünün korunarak, yeniden üretim desteklenerek, sosyal ve kültürel açıdan gerekli olanın üzerinde; toplumsal amaçlar doğrultusunda ürün oluşturmada kullanılan ‘emek gücü’ nün niceliği olarak ifade edilebilir (Harvey 2003, ss.198-217). Harvey artık ürünün toplumsal amaçlar doğrultusunda ihtiyacın dışında üretilen ürün olarak ifade eder. Üretimin amacı sosyal ve kültürel anlamda topluma fayda sağlamaktadır.

Kentin ortaya çıkışına dair bu yaklaşımlar bize kentin toplumsal etkileşimin var olmasıyla birlikte, toplumların üretmeye başlaması ve üretim sonucunda yönetim sistemleri oluşturduğunu böylelikle de kentleri kurduklarını göstermektedir. Kent toplumsal faaliyetlerle ortaya çıktığına göre kentin varlığını devam ettirmesi de yine toplumsal birlikteliğin sağlanması ile mümkün olacaktır.

2.1.2 Kent Olma Ölçütleri

Kentlerin ortaya çıkma sürecinde bahsedilen toplumsal faaliyetler ve üretim kentlerin kent olma ölçütlerini ifade eder. Ancak bu özellikler tek başına yeterli değildir. Aynı zamanda nicelik ve nitelik bakımından da kent olma ölçütleri vardır. Bu bölümde kent olma ölçütlerinin incelenecektir.

Toplumbilimciler; belirli büyüklük ve yoğunluktaki nüfus, iş bölümü, uzmanlaşma ve homojen olmama gibi unsurları kenti tanımlayıcı belli başlı ölçütler olarak ifade eder (Keleş 1998,s.184). Kent tanımlarında en çok vurgu yapılan unsur heterojenliktir. Bu kavram doğrudan nüfusla ilişkilendirilebileceği gibi farklı toplulukların aynı amaçlar doğrultusunda bir arada yaşaması olarak da görülebilir. Kentteki iş bölümü farklı yaşam koşullarındaki insanların bir arada yaşamasını zorunlu kılar. Çoklu işlevler barındıran

kent düzeni farklı toplulukların ihtiyaçlarına cevap verir. Buradan hareketle kenti belirleyici unsurları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

2.1.2.1 Üretim

Ölçütlerden ilkinin üretim olması kentin ortaya çıkışındaki ana nedenin de üretim olması ile ilgilidir. Üretim ve buna bağlı olarak gelişen ilişkiler hem üretimin kendi içindeki hiyerarşi hem de insanların arasındaki ilişkilerin temelini oluşturur. Lefebvre' nin dediği gibi kent, üretim ve üretimden doğan ilişkilere müdahil olur (Lefebvre 2011, s.49).

Tarımsal üretim, tarım dışı üretim ve üretim türleri arasındaki ilişkileri; üretimin toplama, dağıtma, denetleme gibi tüm aşamalarını koordine eder (Ertürk 1995, s. 51). Tarım dışı üretimden kastedilen hizmet ve sanayi sektörüdür. Kent üretiminin belirli bir düzende gerçekleşmesi için fiziksel altyapıyı barındırır. Kent sistemin işlemesi için hem mekânsal olarak hem de sosyal olarak verir.

2.1.2.2 Büyüklük

Büyüklük kentin kent olabilmesi için gerekli olan bir diğer önemli unsurdur. Daha önceki kent tanımlarında sıklıkla vurgu yapılan heterojenlik kavramı doğrudan büyüklük kavramı ile ilişkilidir. Büyüklük göreceli bir kavram olmakla birlikte modern kentlerin taşıma kapasitesini zorlayacak büyüklüklere ulaştığını görmekteyiz. Kentlerin cazibe merkezleri oluşunun getirdiği bir sonuçtur. Farklı yaşam standartlarındaki birçok insan topluluğu kentlerin nüfusunu oluşturmaktadır. Bu çocukluk hem sayı olarak hem de çeşitlilik olarak bir büyüklüğü ifade etmektedir.

Genellikle nüfus ile ölçülür. Ancak nüfusun büyüklüğü kenti tanımlamakta yetersiz kalmaktadır. Nüfusu belirli çokluğa ulaşmasına rağmen kentsel nitelik kazanmamış yerleşimler olabileceği gibi, nüfus çokluğuna sahip olmadığı halde kent özellikleri taşıyan yerleşimlerden söz edilebilir (Keleş 1998, s.184). Kent belirli bir nüfus çokluğuna ulaşmış olmasına rağmen belirleyici özellik değildir. Kenti oluşturan nüfus çokluğu çeşitliliğinin

oluşmasına da sebep olmaktadır. Çünkü günümüzde kentler evrensel bir nüfus akışının olduğu yerleşim yerlerine dönüşmüştür.

2.1.2.3 Yoğunluk

Yoğunluk ise nüfus çokluğunun yapılaşmış kent mekânına dağılımı olarak ifade edilebilir. Kırsalın aksine kent daha çok yapılaşmış bir çevreden oluşan bir yerleşim yeri olarak karışımıza çıkar. Kent merkezlerinde yoğunluk artarken kent dışına doğru yoğunluk azalmaktadır. Bununla birlikte üst ölçekten baktığımızda ise kentleşmenin arttığı, yaşam kalitesinin arttığı kentlerde yoğunluk artarken diğer kentlerde bu yoğunluk azalmaktadır. Kentin yoğunluğu hem kendi içinde hem de çevresindeki diğer kentler ile birlikte değerlendirildiğinde kentin sahip olduğu niteliklerin de göstergesi olmaktadır.

Nüfus yoğunluğu brüt ve net olmak üzere iki temel şekilde ölçümlenir. Yapı alanlarının içindeki boş alanların haricindeki alanlar ile yapılan hesaplama net yoğunluğu verirken, yapılaşmış alanlar ile yapılan hesaplama brüt yoğunluğu verir. Net yoğunluk, birim alana düşen konut sayısına karşılık gelen bir kavram olarak kullanıldığında, yoğunluk kavramındaki soyut belirsizlik yıkılmış olur ve yapılaşmış çevreyi ifade eder (Olgu 2004, s.33). Kent sadece yapılaşmış çevreden oluşmamakta ve yapılaşmış çevre de sadece konutları kapsamamaktadır. Net yoğunluk ile kentte yaşayan nüfusun barınma ihtiyacını kentte ne kadar karşıladığını görmek mümkündür.

2.1.2.4 Heterojenlik

Türdeş olmama olarak ifade edilebilen bu kavram kentin sosyal dokusunu belirlemektedir. Toplumların birlikte yaşama yeteneğini, kurdukları ilişkiler kentin toplumsal yapısını oluşturur. Kent karmaşık bir düzeni ifade eder. Bu karmaşık yapı farklı insan profillerinin yaşantıları, ihtiyaçları ve birbirleriyle kurdukları ilişkilerinin bütünüyle oluşmaktadır.

“Kenti kent yapan türdeşlik değil, heterojenlik, çoğulluk olduğuna göre aktörler arası ilişkilerden her çağda söz etmek mümkün”(Tanyeli 2011, s.395). Kırsalda var olan geleneksel türdeş yapının aksine kentte heterojen bir yapı vardır. Farklı kırsal kesimler ve

hatta farklı kentlerden gelen insan yoğunluğu ile bu heterojen yapı oluşmuş olur. İlk kentler ve modern kentleri kıyasladığımızda çeşitlilik her dönem olmasına rağmen günümüz kentlerinde daha çok artmıştır.

2.1.2.5 Bütünleşme

Kırsaldaki nüfus azlığı, yaşam koşulları en önemlisi de türdeş olma bireylerin birbirleriyle yakın ilişkiler kurmasına neden olur. Kent de ise durum farklıdır. Yaşam biçimleri, nüfus çokluğu ve heterojen yapı insanların yakın ilişkiler kurmasının önüne geçmektedir. Ancak buna rağmen kentliler birlikte yaşama ve birlikte hareket etme yeteneği gelişmiştir. Çünkü bireylerin hem kişisel yetenekleri ve iş gücü, hem de oluşturdukları toplulukların sahip oldukları vasıflar kentin sistematığı içinde anlam kazanır.

Kentlilerin kenti ile kurduğu sağlıklı ilişki, kente gösterdikleri uyum olarak ifade edilebilir. Kent ekonomik, sosyal, kültürel ilişkileri ve mekânsal biçimi ve estetiği olan yerleşim yeridir. Türdeş olmayan grupların, farklı boyutlarda kentsel çevre ile kurduğu ilişkiler bütünleşmeyi ifade eder (Türksoy 86, s.15). Toplumsal çeşitlilik yaşamsal ihtiyaçların giderilmesi için gereklilik olarak karşımıza çıkar. Kentin sunduğu imkânlar ve kentlilerin uyum yeteneği birbirini besleyen unsurlardır. Kent düzeni içerisinde gösterilen uyum kentin yaşanabilirliği arttıkça artmaktadır. Öyleyse bütünleşme kavramı kentin oluşmasında rol oynayan toplumsal ve mekânsal etkenlerin bütünü arasındaki ilişki olarak ifade edilebilir.

2.2 KENTSEL MEKÂN KAVRAMI

Kentsel mekânın aynı zamanda kamusal alan olması, kentsel mekân kavramının mekânsal boyutlarının yanı sıra sosyal boyutları ile de ele alınmasını gerekli kılar. Sosyal boyutları kamusal alan olma özelliğiyle ilişkili iken mekânsal boyutları mimari, estetik ve ‘doluluk-boşluk’ ilişkisi ile ilgilidir. Kentsel mekân kavramının mekânsal boyutları bize kentin ‘mekân’ gereksinimleri hakkında fikir verir. Bu bölümde kentsel mekân kavramı sosyal ve mekânsal boyutları ile ortaya konulmaktadır.

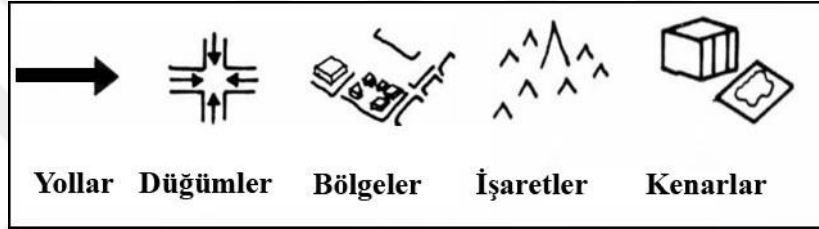
Kentsel mekân tanımı, sadece hacimsel ve algısal bir kavram değil aynı zamanda toplumsal birçok unsurun dâhil olduğu bir tanımlama ile açıklanabilir. Bu açıdan değerlendirdiğimizde kentler insanların barınma gereksinmelerini karşılamak dışında ve kullanıcılar ile tüm kentsel olayların ilişkilendiği bir bütün olma anlamı taşır. Barınma, ulaşım, dinlenme, çalışma gibi ihtiyaçları karşılayan işlevsel alanlar ve kentsel donatılar kentsel mekânı oluşturur. Kentsel mekânın oluşmasındaki temel amaç kullanıcının kentsel yaşam konforunu artırmaktır (Susmuş Y, 1999). Kentsel mekân kentlilerin yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamanın ötesinde yaşam konforlarını artıracak işlevlere sahiptir. Kentsel mekânlar sosyal etkileşimin gerçekleştiği mekânlardır.

Kentlerde kamusal ortak alanlar yaratmak kentin kendisini yaratmaktır. Kamusal işlevleri kentlerin dışına taşımak, kentlerin toplumsal ve mekânsal bölünmesine, kent merkezlerini kamusal alan olmaktan uzaklaşmasına ve kentsel saçılmaya neden olmaktadır (Keskinok H. Ç 2012, s.9) Kentsel mekânlar kentten ayrı düşünülemez. Nasıl barınma, ulaşım, sanayi kentte fiziksel bir mekânlara karşılık geliyorsa kentlilerin hareketliliğini, etkileşimi sağlayan kamusal alanlar da kentsel mekânda karşılık bulur. Kentsel mekân toplumsal dayanışma, birliktelik ve heterojen sosyal dokunun uyumunun yaşandığı yaşayan mekânlardır.

Madanipour kentsel mekânı; fiziksel ve tüm kullanıcılar tarafından da erişilebilen bir yer yani yok denecek kadar az kısıtlamalarla, yerli ve yabancı kullanıcılar tarafından erişilebilen, kasaba, şehir ve kırsal mekânların arasında kalan mekânlar olarak tanımlar. Rob Krier ise kenti 'Kent olma özelliklerini taşıyan, kentsel mekânı içeren ya da onunla birlikte şekillenen yerleşme' olarak tanımlarken 'kentsel mekân'ı ise 'estetik' olarak değerlendirilemeyen tüm 'dış mekânlar' olarak ifade eder. Alexander'in 'yaşayan organizmalar' olarak tanımladığı kentsel mekân kavramı değişen sosyo-ekonomik koşullara ve kentlerin kültürel dokusuna cevap verebilmektedir (İnceoğlu M. ve Aytuğ A. 2009, s.132). Görüldüğü gibi kentsel mekânın esas aktörü bireydir. Herkes tarafından erişilebilen, kullanıcıların etkileşimlerinin gerçekleştiği ve kullanıcı ihtiyaçlarına göre şekillenen mekânlar olarak ifade edilmektedir.

Lynch'e göre bir mekânın imgelenebilirliğini sosyal ilişkiler, işlevler, tarihi ile ilişkisi ve hatta ismi bile etkiler. Kentin fiziksel yapısından yola çıkılarak oluşturulan kent imgesi; yollar, sınırlar, nirengiler, odaklar ve bölgeler olmak üzere beş unsurla tanımlanabilir. Bu unsurların kent içinde devamlı olarak birbirinin üstünden, içinden geçerek bütünlük oluşturduğunu ve kentin okunabilirliğinin artması, kentin kimlik kazanması için bu unsurları barındırması gerektiğini savunur. Okunabilirlik kentte somut bir referans sistemi kurar (Lynch K. 2010, s.52-53). Şekil 2.2'de Lynch'in kentsel okunabilirlik göstergeleri gösterilmiştir. Somut kentsel öğeler kullanıcıya daha fazla referans noktası sağlar. Bu da kentlilerin mekânı algılamasına ve içselleştirmesine neden olur.

Şekil 2. 2: Lynch'in kentsel okunabilirlik göstergeleri

Kaynak: Lynch 2010

Montgomery ise Lynch'in iyi kentsel mekân özelliklerini karmaşıklık, çoklu hareket örüntüsü, birincil hareketlerin çeşitliliği, iyi bir ekonomi, hareketli sokaklar, farklı saatlerde kullanılabilirlik, kullanıcı hareketliliğini sağlaması, okunabilirlik, imgelenebilirlik ve bilinebilirlik olarak sıralamıştır. Montgomery'e göre bir kentte bu özellikler varsa iyi bir uyumdan söz etmek mümkündür. Ayrıca kent esnek büyümeye izin vermeli, tamamen güvenli yada sterilize olmamalıdır (Montgomery J. 1998, s.103). Montgomery kentteki uyumu hareketlilik çeşitliği yani kentsel mekândaki işlev çokluğu ile ilişkilendirmiştir. Kentin karmaşık yapısı onun bu çeşitlilikleri içinde barındırmasıyla sağlanır o yüzden kentin steril bir yapısı olmamalıdır.

Kentsel mekân kavramı aslında başlı başına kentin ruhunu tanımlamaktadır. Kentsel mekânların nitelikleri kentin okunabilirliğine, kimliğine şekil verir. Bu tanımlardan yola çıkarak kentsel mekânın fiziksel bileşenlerini meydan, sokak, cadde, yeşil alanlar ve rekreasyon alanlar, yapılı çevre ve üst yapılar olarak sınıflandırabiliriz. Tüm bu

bileşenlerin kentsel mekândaki anlamı kavramsal olarak bu bölümde alt başlıklar halinde anlatılacaktır.

2.2.1 Meydan

Meydan geçmişten günümüze kentlerde toplanma merkezi olmuştur. İşlevleri, mimari özellikleri kentin kültürel ve fiziksel yapısına göre değişmiştir. Kamusal alan olarak kentteki en güçlü etkiye sahip mekânlardır. Meydanlar kentlilerin birbiriyle iletişim kurmasına, dayanışmasına ve etkinlik oluşturmaya olanak verir. Yaşayan, hareketli kentsel mekânlardır.

Kamusal bir mekân olan meydanlar, toplanma, buluşma, eğlenme, dinlenme gibi kültürel ve sosyal aktivitelerin gerçekleştiği, kentlilerin sosyalleşmesine olanak sağlayan ortak yaşam alanlarıdır. Kent meydanları, çeşitli sosyal ve kültürel sınıfların kendini ifade edebildiği birbirlerini tanıyıp, deneyimlerini paylaştıkları, kentlilerin birbirleriyle iletişim kurmasına olanak sağlayan çok sesliliği barındıran kentsel mekânlardır. Meydan; kentin kültürünü ve kimliğini yansıtan kentsel dokuda birer nirengi noktasıdır. Tarih boyunca meydanlar kültürel ve sosyal işlevleriyle, kente olan fiziksel katkılarıyla en yaygın kamusal alanlardır. Geçmişten günümüze meydanlar kendine özgü niteliklere sahip olmuş; buldukları kentin fiziksel ve kültürel özelliklerine, kent ölçeğinde ise buldukları çevrenin etkilerine, kullanım amaçlarına göre şekillenmiştir (Sertkaya 2012, ss.97-98). Meydan etkileşimin ve sosyalleşmenin kentteki merkezidir. Aynı zamanda kentin ruhunun hissedildiği mekânlardır. Çünkü kentte var olan tüm çeşitliliğin yansımalarını meydana görmek mümkündür.

Meydan sözlük anlamı olarak belli bir peyzajı olan veya yer döşemesiyle kaplı şekil olarak dikdörtgene yakın, kısmen ya da tamamen binalarla çevrili olan alandır. Kapalılık ve korunaklılık özelliği dışında bir o kadar önemli olan doluluk boşluk ilişkisidir. Kent meydanlarının derişik bir kentsel doku (doluluk) içinde yer almaları onları başarılı kılan bir özelliktir (Büyükcivelek 2012, s.342). Meydanı çevreleyen mimari yapıların yoğunluğu meydanı korunaklı kılar. Kentin ortasında oluşan bu boşluk mekânsal olarak kentliler için bir dinlenme, rahatlama imkânı sunar.

Meydan kavramı ile ilgili bir başka tanım ise doluluk-boşluk ilişkisidir. Meydan yapılı çevrenin yani dolulukların ve meydana ulaşan boşlukların yani yolların çevrelediği bir boşluk olarak ifade edilir. Çevresindeki yapı yoğunluğu onu korunaklı bir mekân yaparken, boşluklar ise meydana kentlilerin akışını sağlar.

Kentsel boşluklardan biri olan meydanlar, kendisini çevreleyen yapılar açısından değil, kendisini çevreleyen boşluklar açısından önemli bulunmuştur. Meydanı, yani kentsel boşluğu yaratan şey onları çevreleyen mimari öğelerdir, mimari öğeler genellikle meydana açılan yüzlerinde boşluklar barındırmaktadırlar. Meydana akan bu kentsel boşluklar ve meydan birbirileri ile diyalog kurarlar (Kuloğlu 2013, s.208). Meydanı çevreleyen boşluklar kent ile meydan arasında iletişim kuran köprüler gibidir. Bu boşluklar kentteki insan sirkülasyonunu meydana taşımakla görevlidir.

Kent meydanı, o kenti ‘meydana getiren’ yapıların, az ya da çok, güçlü ya da zayıf bir şekilde çevreleyip tanımlayarak ‘meydana çıkardığı’ boşluktur. Meydan fiziksel karakterini onu çevreleyen nesnel öğelere borçludur. Ancak kent meydanı anlamımıza bu nesnel öğeler yetmez. Kullanıcıların orada gerçekleşen/gerçekleşmeyen olayların, zamanın akışının oradaki yaşantının tüm ayrıntısıyla değerlendirdiğimizde ‘meydanın ruhu’ anlaşılabilir (Tümer 2000, s.12). Meydan çevresindeki yapılar ile birlikte kentin tarih sahnesine konu olan tüm olaylara şahit olmuştur. Meydan fiziksel mekânın ötesinde oradaki yaşanmışlıkların yüklediği anlamları da taşımaktadır.

Bu tanımlardan yola çıkarak meydanı kentlilerin birbirleriyle iletişim kurduğu yapılı çevre ve yolların arasında kalan boşluk şeklinde ifade edebiliriz.

2.2.2 Sokak

Modernizm kente üst ölçekten bakarken post modernizm kente ‘sokakta yürüyen’ kentli insanın gözünden bakar. Kent sokakta yürüyen insan sözünden algılanan bütünlüğünden parçalara ayrılmış, her biri kendi başına anlamı olan birimlerdir. Bununla birlikte kent birimlerinin birbirine bağlayıcı bir mantık örgüsüne bağlanması gerekmez (Işık 1993, s.22-31). Kent birden fazla işlevden oluşan kentsel mekânlardan oluşmuştur. Sokaklar

kentin dinamiğini içinde barındıran mekânlardır. Sokak kentteki sirkülasyon ve kent içi bağlantıların odak noktasıdır.

Sokaklar, kentteki sosyal dokunun oluşumunda kentin hem dış mekânın hem de kentsel yapının esas bileşenidir. Sokağın kent formuyla ilişkili iki temel özelliği vardır. Sokak, kentte aynı anda hem yol hem mekân olmaktadır. Kuşaklar boyunca sokaklar, kent toplumlarının hemen evlerinin önündeki kamusal açık alanlar olmuştur. (Erdönmez ve Akı 2005, s.72) Sokağın günümüzde giderek kaybolan ancak en çok ihtiyaç duyulan özelliği kamusal açık alan olma özelliğidir. Sokak halâ açık alandır fakat kullanıcılar için eski cazibesini kaybetmiştir.

Barlas'a göre kentler rasyonel bilincin birer ürünü olarak algılanmasına rağmen gerçekte irrasyonel bilinçaltının ürünüdür. Kolektif bilinçaltı, belirli bir toplumsal anlam barındıran sembolizmin simgesi olarak sokağı somutlaştırmakta ve mekânsallaştırmaktadır. Farklı yapılandırmalara sahip olmasına rağmen farklı kültürlerin ürettikleri farklı sokak örüntüleri birbirleriyle aynı ve kuşaklar boyu değişmeyen simgesel kodları barındırır. Kolektif kodların çözümlenmesi sokağı anlamamıza ve onun dönüşümünü yorumlamamıza olanak verir. Modern şehircilik anlayışı, bilinç ve bilinçaltı arasındaki kopmayı ortaya koyduğu ölçüde sokağı ve sokağı oluşturan temel unsurları ortadan kaldırmıştır. Bunu tam tersinden okumak da mümkündür (Çalışkan 2006, s.164). Sokaklardaki bilinç ve bilinçaltı arasındaki kopma diğer kentsel mekânlardan daha hızlı ve belirgin bir biçimde olmuştur. Sokaklar yalnızlaşmış ve hareketlilik barındıran kamusal mekân işlevi kaybolmuştur.

2.2.3 Cadde

Yol kelime olarak bir yerden diğerine hareket etmeyi çağrıştırırken, cadde ve sokak kelimeleri sirkülasyon işlevi dışında kamusal mekân olma anlamını da içerir. Cadde hareketlilik dışında yapılarla çevrili ve etkinlik yapılan çok işlevli bir mekân olarak tanımlanabilir. Caddenin ana işlevlerini türler arası ulaşım için sirkülasyon, yapılara erişim ve yapılar için doğal ışık ve havalandırma, kamu hizmetlerine erişim, taşıtlar için otopark, toplumsal etkileşim için kamusal mekân, törenler için geçit olarak sıralanabilir. Cadde tasarımında kendisini çevreleyen mimari yapıların ön cephelerinin pozitif

mekânsal hacmi iyi bir mekân duygusu verebilir. Cadde ölçek, oran, kontrast, ritim ve diğer kentsel mekânlar arasındaki ilişkileri ile incelenebilir. Hangi yöntemle incelersek inceleyelim iki temel özellik karşımıza çıkar bu da caddenin hem yol hem de mekân oluşudur. Caddeyi taşıt yolu olarak kabul etmek o kadar yaygın bir görüştür ki çoğu zaman onun kentsel bir mekân olduğu göz ardı edilmiştir. İdeal cadde başlangıcı ve bitişi belli olan ve kentsel mekân hissi veren cadedir. Bu da caddenin çevresinin kapalılığı ile sağlanabilir (İnceoğlu 2007, ss.81-84). Caddelerin kentte hem yol hem kamusal alan olma işlevi vardır. Yol olarak kullanılan caddeler taşıt trafiği, paklanma, gürültü gibi kentin karmaşıklığını içinde barındırarak tüm sorunların odak noktasıdır. Caddeler aynı zamanda kendisini çevreleyen yapıların işlevini ve karakterini de belirler. Genellikle caddeye bakan yapılar ticaret ya da ticaret artı konut yapılarıdır. Bu sebeple Cadde insan ve taşıt sirkülasyonu açısından yoğundur.

Cadde, yapılarla çevrili olan ölçek olarak sokağın büyümesiyle oluşmuş, dinamik doğrusal karaktere sahip bir kentsel öğedir. Caddenin sosyal ilişkilere zemin hazırlama, kentte aksa bağlı süreklilik oluşturma ve kent imgesinin oluşmasında önemli rolü vardır (Karaman 1991, ss.31-48). Caddelerin kentteki diğer bir anlamı da kentte akslar oluşturmalarıdır. Bu akslar üzerinden kent merkezine doğru hareketlilik akışı sağlanır. Cadde diğer kentsel mekânlar da olduğu gibi kentlilerin iletişim ve hareket mekânıdır.

Yollar kullanıcıların alışkanlık ve olanaklara bağlı olarak bazen kullandıkları alanlardır. Bu alanlar caddeler, sokaklar, yaya yolları, toplu taşıma alanları, kanallar ve demiryolları olabilir. İnsanlar hareket halindeyken kenti gözlemler, aks boyunca kentsel öğeleri algılayabilirler ve kentin bütünüyle ilişkisini kurarlar. Yolun tanımlanabilir ve sürekli olması işlevsel bir özelliktir. Yolun kentteki önemini kentin özel oluşumlarına yakınlığı belirleyebilir. Yol tanımlanabilir ve sürekli olabildiği gibi yönsel özellik de gösterebilir. Diğerlerine göre farklı bir aks da süreklilik arz eden bir yol hemen fark edilebilir (Lynch, ss.52-560). Lynch yolların süreklilik arz eden aks olması dışında aynı zaman da kentte yönleri ifade eden özelliği olduğundan da bahseder. Kentteki ulaşım ağları caddeler üzerinden şekillenir.

2.2.4 Yeşil Alanlar Ve Rekreatyon Alanlar

Bir kentin kimliğini, mimari yapılar, açık-yeşil alanlar ve bunların birbirleriyle olan ilişkileri ve tümünün oluşturduğu etki belirler. Kentteki açık-yeşil alanlar, insan ile doğa arasındaki bozulan ilişkiyi dengeleme ve kentsel yaşam koşullarını iyileştirme görevi üstlenir. Gelişmiş ülkelerde açık-yeşil alanların nitelik ve nicelik bakımından yaşam kalitesinin bir göstergesi olarak kabul edilir. Gelişmiş ülkeler insanların zihinsel ve fiziksel ihtiyaçlarını dikkate alarak yaşam kalitesini artıracak uygun kent mekânları oluşturmak için kent ekolojisini planlama ve oluşturma çabası göstermektedir (Gül ve Küçük 2001, s.29). Yeşil alanlar ve rekreatyon alanları kentin nefes alan mekânlarıdır. Diğer kentsel mekânların sağladığı işlevlere ek olarak bireylerin doğa ile bütünleşmesini sağlar. Ayrıca yeşil alanlar kentin ekolojik yapısının oluşmasına/korunmasına sağlar.

Kentsel yeşil alanların önemli bir işlevi de kültürel ve sınıfsal çeşitliliğin sergilendiği demokratik ortamlardır. Tanımlı kent boşlukları olarak ifade edilen kent parkları, kentlileri bir araya getirerek bireyler arasında iletişimin sağlanmasına olanak verir. İnsanların kentsel açık mekânda geçirdikleri süre ile kentte yaşayanlarla karşılaşma olasılığı doğru orantılıdır. Bu karşılaşmalar kentliler arasındaki iletişimi ve etkileşimi sağlar. Olmsted'e göre kent parkı; konut bahçelerinden daha büyük, sade ve doğal görünmeli fakat aynı zamanda bir koruluk ve orman gibi yoğun bir yeşil dokuya sahip de olmamalıdır. Olmsted, parkları sadece yeşil alanlar olarak tanımlamamış, kentlilerin demokratik kent yaşamına katılımını özendirici rekreatyonel faaliyetler barındıran mekânlar olması gerektiğini vurgulamıştır. Kentlerin dış çeperlerinde geniş alanlarda yer alan yeşil alanların zamanla kent merkezlerine taşınması ile kentlinin sosyal aktivitelerinin kentsel yeşil alanlarda sürdürmesi hedeflenmiştir. Bu açıdan bakıldığında parkların yeşil alan olmanın ötesinde sosyal hayatın hareketliliğinin sağlandığı ve bireyler arası iletişimin kuvvetlendiği kentsel mekânlar olarak karşımıza çıkar (Özdemir 2007, s.37). Kentteki yeşil alanlar kırdaki yeşil alanlardan farklı olarak sadece ağaç ve yeşilden ibaret değildir. Aynı zamanda kentsel aktivitelerin meydana geldiği toplanma merkezi görevi görür. Kentlilerin doğa ile buluşmasının yanı sıra dinlenme, eğlenme ve keşfetme ihtiyaçlarını karşılar.

Bağlantılı açık ve yeşil alanlar, kentin makro formunun ortaya çıkışında ve kent gelişiminin yönlendirilmesinde etkili bir kavramdır. Bağlantılı yeşil alanların erişilebilirliği alternatiflerinin olması nedeniyle daha yüksektir. Bağlantılı yeşil alanlar kentlilere birbirleriyle bağlantılı ve çeşitli rekreatif faaliyet olanaklarını sunmakta, yaban yaşamı ve hava koridorları oluşturmakta ve kent ekolojisine katkı sağlamaktadır (Öztürk 2004, s.27). Yeşil alanların planlanması en az yapılı çevre kadar önemlidir. Kullanılan bitkilerin yerel ekosisteme uygun olması ekolojik yapısının korunması için önemlidir. Yeşil alanlar sadece görsel amaçlı kullanılan kentsel mekânlar değildir. Aynı zamanda kentin ekolojik yapısını da belirler. Bu yüzden kentteki yeşil alanların planlı olarak gelişmesi gereklidir.

Açık ve yeşil alanlar, kentlerin sağlıklı gelişmesi açısından büyük önem taşımak ile birlikte kentler için rekreasyon, ekoloji ve arazi organizasyonuna yönelik pek çok farklı işleve sahiptir. Rekreasyon işlevi ile aktif ve pasif rekreasyon alanları oluşturur. Ekolojik fonksiyonu ile kent içerisinde bitki ve canlı çeşitliliğine olanak vererek havanın temizlenmesini kullanılmasını sağlar. Güneş ışığından hem bitkilerin hem diğer canlıların hem de kentlilerin faydalanmasını sağlar. Kentteki doluluk boşluk dengesinin kurulmasını sağlarlar. Kent içindeki yeşil alanlar, araç trafiğini, yaya rekreasyon ve yerleşim alanlarından ayırarak trafik güvenliğini sağlar. Kentlerdeki konut yoğunluğundan dolayı meydana gelen görüntüyü yumuşatarak kente organik bir karakter kazandırır (Şahin ve Barış 1998, s.10). Görüldüğü gibi yeşil alanların kentteki işlevleri oldukça fazladır. Sağlıklı bir kent yaşamı için yeşil alanların oluşturulması hem kentliler hem de kentte yaşayan diğer canlılar için önem arz etmektedir.

2.2.5 Yapılı Çevre Ve Üst Yapılar

Yapılı çevre ve üst yapıların kentsel mekân ile kurduğu ilişki doğrudan kent kimliği ile ilişkilidir. Kentsel mekân boşlukları ifade ederken mimari mekân da dolulukları yani yapılı çevreyi ifade eder. Yapılı çevre ve kentsel mekân arasındaki uyum kentsel estetiği belirler. Yapılı çevre ve üst yapıları kavramsal olarak doluluk- boşluk, kimlik ve kent estetiği açısından incelenecektir.

Mimari eserler kentlerin kişilik çizgisini oluşturmuş ve kentsel silüetini belirlemişlerdir. Kenti oluşturan renk, doku, boyut, doluluk-boşluk oranlarının bir bütün olarak algılanması kent içinde yaşayan insanlar tarafından anlamlı ve tanımlanabilir, sağlıklı bir çevre oluşturmada önemli rol oynar (Köksal 2009, s.70). Kentsel silüet kentin kentsel mekânlarına bakan yüzüdür. Kentlilerin hafızasında yer edecek olan bu mimari mekânlar estetik olmalıdır. Ancak o zaman nitelikli bir yapıyı çevreden söz edilebilir.

Kentsel mekân temel anlamıyla kentin yapılar dışında kalan bölümleridir. Geçmişte kentsel mekân ve mimari mekân, aralarındaki süreklilik nedeniyle aynı anlama karşılık gelen kavramlar olmasına karşın, modernizm ile birlikte mimari mekân yapısal ve algısal olarak birbirinden bağımsız binalardan oluşan mekân olarak karşılık bulur. Bağımsız binalara gösterilen ilgiye karşın bu binalar arasında kalan mekânlar nitelik ve ilişkileri bakımından büyük ölçüde plansız olarak şekil almıştır (Çakmaklı 1992, s.7). Geçmiş kentlerde kentsel mekân ve mimari mekân iç içe geçmiş kavramlardı. Ancak modernizm ile beraber tüm kentsel mekânlar kentten bağımsız anlamı olan mekânlar olmuşlardır. Mimari mekân ve kentsel mekânın ayrı anlamlar kazanması birbirinden ayrı planlanmasının sonucudur. Yapılı çevre planlı gelişirken arada kalan boşluklar kentsel mekânları oluşturmuştur. Ancak boşluklar yapıyı çevreye göre tanımsız ve işlevsiz kalmıştır.

Kentte doluluklar yani yapıyı çevre ele alındığından binalar arasındaki boşluklar, kendiliğinden oluşan kayıp alanlara dönüşmektedir. Bu alanlar genellikle özensizce yan yana getirilmiş günümüz kentlerinde problem teşkil eden kentsel ara yüzleri oluşturmaktadır (Bala 2006, ss.44-49). Bala yapıyı çevrenin planlı gelişirken ortaya çıkan boşlukların niteliksiz olduğu görüşündedir. Kent bütünlüğünün oluşması için boşluklar ve mimari mekân arasında anlamlı ilişkilerin kurgulanması gerekir. Çevre ile nitelikli geçişlerin sağlanması kentsel mekânın erişebilirliğini artıracaktır.

Kent yaşamındaki mekânlar sadece duvarlarla bölünmüş kütleler değil, hareketli ya da hareketsiz kentsel öğelerin yanı sıra kullanıcıların görüntü ve hareketleriyle bütünlük gösteren birlikteliklerden oluşmaktadır (Dora 2008, s.59). Yapılı çevre kenti oluşturan

tüm mimari yapıları içine alan bir kavramdır. Kentin kimliğini meydana getiren bu yapılar kentsel mekânlar ile bütünleşerek kenti meydana getirir.

3. YAŞANABİLİRLİK KAVRAMI

Kentsel yaşanabilirlik kavramı sanıldığı gibi yeni bir kavram değildir. İlk olarak 1960’larda kentsel gelişim için yeni bir yaklaşım olarak literatüre girmiştir. Bu kavram ile birlikte insancıl sosyal politikalar, estetik değerler, katılımcı politikalar, karma arazi kullanımı, çevreci yaklaşım ve kent ekonomisine odaklanmak gibi ilkelerle gündeme gelmiştir (Kaal 2011, s.534). Son yıllarda ‘yaşanabilirlik’ kavramı güçlenerek popülerlik kazanmıştır. Yaşanabilirlik kavramının son yıllarda popülerlik kazanmasının nedeni kentlerdeki yaşam kalitesinin artması ile birlikte kentlilerin ‘kent’ten beklentilerinin artması ve ‘yaşanabilir kentler’ kavramının rekabet ortamı oluşturması olarak görülebilir.

Kentleri yaşayan bir organizmaya benzeten Jane Jacobs ‘Canlı çeşitli, yoğun şehirler, kendilerini yenileyecek tohumları ve dışlarında kalan sorunları çözüp ihtiyaçları karşılamalarını sağlayacak kadar enerjiyi bünyelerinde barındırlar’ der. (Jacobs 2011, ss.7-8 ve ss.174-176). Jacobs’a göre kent plancıları ve mimarlar çoklu işleve sahip olmayan yapay şehirler inşa eder Jacobs sosyal hayatı hesaba katmadan tasarladıkları bu kentlerde sosyal hayattan yalıtılmış, mutsuz kentlilerin yaşadığı gerçeğini ortaya koyar. Jacobs’a göre semti oluşturan tüm öğeler birden fazla işleve sahip olmalıdır. Böylelikle semt farklı saatlerde farklı insanların kullanımına açık olacak, her zaman ‘canlı’ kalabilecektir. Semtin insanlar tarafından sürekli kullanılabilir olması onu yapay, soğuk bir yapı yığını olmaktan çıkacağını vurgular.

Şehir herkese özgürlük ve güvenlik koşulları altında mümkün olan en iyi büyümeyi garanti etmelidir. Biz her zaman şehrin insanların ihtiyaçlarına göre en iyi şehri nasıl inşa edebiliriz, bunu düşünmek zorundayız. Yaşanabilir kent gündelik hayatta kent sakinleri için renkli ve rahat bir yaşam sağlar (Doxiadis 1973, s.78). Doxiadis’a göre kette ulaşılabildiğimiz kamu hizmet zenginliği kentin yaşanabilirliği üzerinde olumlu bir etkisi vardır.

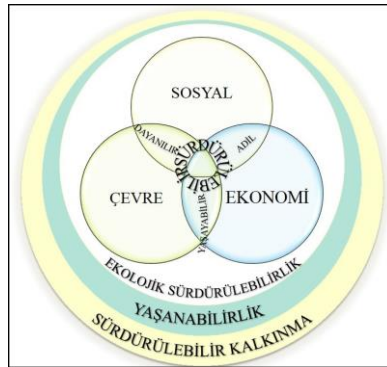
Yaşanabilir olmayı hedefleyen şehirler anlamlı ve fiziksel çevre yaratmak için estetiğe öncelik vermelidir. Şehirlerin fiziksel ve sosyal çevreleri aynı gerçekliğin iki yönüdür. Tıpkı beden-zihin ikiliğinin yaratmanın hata olması, gibi çirkin ve fiziksel olarak

yaşanması zor olan şehrin içindeki sosyal hayatın ve bireyler arası ilişkilerin iyi olacağı düşünmek de hatadır (Lennard 1997). Tıpkı Jacobs gibi Lennard da sosyal ve fiziksel çevrenin iç içe geçtiği, fiziksel ve sosyal çevrenin birbiri ile olan ilişkilerinin kuvvetlenmesiyle daha ‘yaşanabilir’ bir şehir yaratmanın mümkün olabileceği kanaatindedir.

Yaşanabilir şehir tarihin izlerini (binaları, yapıları, yerleşimleri) ve gelecek nesiller için var olan doğal kaynakları korur ve muhafaza eder. Yaşanabilirlik, şehrin içerisinde kendimizi gerçek şahıslar olarak deneyimleyebilmemize olanak verir (Casellati 1997). Casellatti ise yaşanabilir şehri kentin tarihsel izlerini görebildiğimiz, doğal kaynakların verimli kullanıldığı ve toplumun her kesiminin kentin imkânlarından faydalandığı şehir olarak tanımlar. Bireylerin kentin imkânlarından faydalandığı ölçüde ‘gerçek kentli’ olabileceğini vurgular.

Evans’a göre yaşanabilirlik madalyonunun iki yüzü vardır. Bunlardan biri "yaşanabilir alan" diğeri ise "ekolojik sürdürülebilirliktir". "Yaşanabilir alan" (Livelihood) terimi ile kastedilen ise işyerlerinin konutlara yakınlığı, konutların kabul edilebilir mimarı standartlara uygunluğu, maaşların kiralarla uyumluluğu, sağlıklı bir yaşam alanı için ihtiyaç duyulan hizmetlere erişebilme imkânına sahip yeterince yakın olmasıdır. (Evans 2002, s.1) Envas yaşanabilir kenti doğrudan erişebilirlik ile ilişkilendirmiştir. Kentteki kamusal hizmetler başta olmak üzere konut sahipliği, sağlıklı yaşama koşulları, ekolojik sürdürülebilirlik gibi tüm unsurlara aynı anda erişebilmek yaşanabilir kentin özellikleridir.

Şekil 3.1: Yaşanabilirlik ve sürdürülebilirlik

Kaynak: Bandarabad 2014

Porter' in 'Yaşanabilirlik ve Sürdürülebilirlik' kavramlarını karşılaştırdığı makalesinde iki kavramın zaman zaman birbirinin yerine kullanılsa da farklı kavramla olduğunu ve her iki kavramın da çok yönlü, dinamik, esnek ve güçlü olduğunu ifade eder. Porter'e göre yaşanabilirlik kavramı en sık toplumu muhtelif yönleriyle tanımlamak, yaşadığı muhit, toplumu şekillendiren deneyimleri paylaşmak için kullanılır. Yaşanabilirlik kavramı mekânda insan gereksinimlerini ve insanın kendine ait mekân ve zaman gereksinimlerini sorgulamaya odaklanmıştır. Birbirleriyle ilişkisi olan bir dizi ekonomik, mekânsal, sosyal bileşenlerin birbirleriyle olan etkileşimini anlamak ve tanımlı evrensel planlama ve gelişim konularını da kapsar. Bu şekilde devlet, memleket, kuruluş veya topluluk hakkındaki meseleler tespit edildiği ve coğrafi alan anlaşıldığı zaman yaşanabilirlik hakkında en iyi tanıma ulaşılır.

Birleşmiş Milletler Brundtland Komisyonu 1987 raporu sürdürülebilir gelişim kavramının sınırlarını '*Bugünün ihtiyaçlarını gelecek nesillerin kendi ihtiyaçların karşılama yetilerini tehlikeye sokmaksızın karşılayabilmek*' olarak çizmiştir. Sürdürülebilirlik konseptine operasyonel haline getirmek için yaygın bir şekilde kullanılan yöntemin adı 'üçlü bilanço' yöntemidir. Bu yöntem projeye olan etkileri ya da projelerin başarılarını çevre, sosyal sistemler yani eşitlik ve ekonomi olmak üzere üç boyutta inceler (Porter 2011).

3.1 YAŞANABİLİRLİK ÖLÇÜTLERİ

Yaşanabilirlik ölçütleri ve ilkeleri belirleme de birçok konferanslar yapılmakta ve Avrupa ve ABD'de çeşitli yaşanabilirlik girişimleri bulunmaktadır. Bu bölümde bu çalışmalardan bahsedeceğiz.

Yaşanabilirlik kavramının terim olarak karşılığı "*yaşamaya elverişli*", "*yaşamaya değer*", "*yaşamının mümkün olduğu ya da insanların yaşamak için ihtiyaçlarına cevap veren*" anlamlarıyla açıklanmaktadır. Yaşanabilirlik kavramının temel çıkış noktası kentlere ve yerleşim alanlarına yapılan müdahalelerin neden ve sonuçları açısından değerlendirilmesi ve insan doğasına daha uygun hale getirilmesi olarak ifade edilebilir. Günümüzde birçok anlamlar içeren şemsiye bir kavram olarak kullanılan yaşanabilirlik, insan-çevre-

yerleşim-toplum arasındaki ilişkinin tanımlanarak kullanılan ilkeler bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentsel yaşanabilirlik kavramı kentlerin yaşanabilirlik ölçütlerine göre değerlendirilmesini, kentlerin rekabet edilebilirliğinin ölçülmesini beraberinde getirirken bu ölçütler ile şekillenen kavramsal bir çerçeve olarak ele alınabilmektedir (Ayataç 2014, ss.54-55).

1996 Yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Habitat II İnsan Yerleşimleri Konferansı kapsamında Türkiye Ulusal Komitesi tarafından önerilen Ulusal Rapor ve Eylem Planı'nda altı temel ilke belirlenmiştir. Amaçsal nitelikler olarak sürdürülebilirlik ve yaşanabilirlik ilkeleri belirlenirken araçsal nitelikler olarak da yurttaş bağlılığı, yapabilir kılma, çok aktörlü yönlendirme ilkeleri belirlenmiştir (Salihoğlu 2012, ss.475-476). Yaşanabilir kentler dendiğinde genel olarak üzerinde uzlaşılan ilke ve değerler Tablo 3.1 ve 3.2' de gösterilmiştir.

Tablo 3.1: Yaşanabilir kent ilkeleri

Kamusal alan	<ul style="list-style-type: none"> • Kentsel mekân ve kamusal mekân tasarımında toplumsal ihtiyaçların gözetilmesi • Sokakların toplumsal iletişimi sağlayan mekân niteliğine ulaşması • Herkesin erişebileceği kamusal mekânların yaratılması • Düşük maliyetli konforlu ve erişebilir konut sağlanması • Toplumsal katılımın desteklenmesi • Dezavantajlı grupların desteklenmesi • Heterojenliğin sağlanması • Kamusal etkinliklerin düzenlenmesi ve toplumsal diyalogun güçlendirilmesi • Bireylerin bilgi ve deneyimlerinin dikkate alınması • Komşuluk ilişkilerinin kuvvetlendirilmesi • Cinsel ve etnik kimliklere saygı duyulması 	Arazi kullanımı	<ul style="list-style-type: none"> • Karma arazi kullanımının planlamada uygulanması • İşyeri-konut uzaklıkları ile çalışan maliyetlerinin dengede olması • Yaya ve bisiklet ile erişimin ulaşımında öncelik olması • Arazi kullanımı ile toplu ulaşımın bir birine entegre edilmesi • Kompakt arazi kullanımının gerçekleştirilmesi • Yenilikçi ve verimli kullanımların desteklenmesi • Yaşama ve çalışma alanının birlikte planlanması
	Ekoloji		<ul style="list-style-type: none"> • Mimari ve kentsel tasarımda ekolojik değerlerin korunması • Yerel peyzajın kullanımına öncelik verilmesi • Ekolojik sürdürülebilirlik hedeflerinin uygulanması • Gürültü ve çevre kirliliğinin önlenmesi • Hava ve su kalitesinin artırılması, ekoloji ve ekonomi dengesinin kurulması

Kaynak: 10. Kalkınma planı yaşanabilir kentler ve kentsel dönüşüm özel ihtisas komisyonu ön raporu referans alınarak yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yaşanabilirlik kavramı uluslar arası belgelerden çeşitli alanlarda gerçekleştirilen akademik çalışmalara kadar ekoloji, arazi kullanımı, ulaşım, kamusal alanlar, sağlık, güvenlik, tasarım, eğitim, kültür ve ekonomik kalkınma konularında bir çok ilke ve değere dikkat çeker. Bu ilke ve değerler bireylerin sağlıklı bir kentsel yaşam sürmesini, konfor koşullarının artırılmasını, kentsel ulaşılabilirliğin ve erişebilirliğin sağlanmasını, çevrenin korunmasını, kimlikli kentsel mekânların oluşmasını ve toplumsal barışın artmasını hedefler.

Tablo 3.2: Yaşanabilir kent ilkeleri

Tasarım	<ul style="list-style-type: none"> • Kentsel kimliğe, mimari kültüre ve eserlere saygılı yapılaşma • Modern tasarımın yerel ve bölgesel tarihle uyumlu ve barışık olması • Yerel iklim koşullarına uygun malzemelerin kullanımı • Kentsel hafızanın güçlendirilmesi için anıt, imge, sembolleri korumak, yenilerini oluşturmak • Etkileşimli ve nitelikli sanat yapıtları için bütçe ayırmak • Yöresel sanatlarının desteklenmesi • Kentsel tasarım ve estetiğin öncelik olması • Estetik değerlerin geliştirilmesi • Geleneksel mimarinin gelecek nesillere aktarılması • Mimari ve kentsel tasarımın yaşanabilir çevre oluşturması 	Eğitim ve kültür	<ul style="list-style-type: none"> • Gündelik yaşamı zenginleştiren geleneklerin yaşatılması • Somut olmayan kültürel mirasın tanımlanması, arşivlenmesi, yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması • Çocukları kentlerin ve mekânların planlanması süreçlerine katmak • Eğitim ve sosyal bütünleşmenin sağlanması • Kültürel kimliklere saygı duyulması • Çocukların ve gençlerin sosyal hayata katılımını sağlayacak kamusal mekânların oluşturulması • Özgür, karma kullanıma açık rekreasyon ve yeşil alanların oluşturulması • Eğitime katılımı desteklemek ve herkes tarafından erişilebilir ve maliyeti karşılanabilir hale getirmek • Çevre ve kültüre saygının eğitim politikalarında gündem olması
Sağlık	<ul style="list-style-type: none"> • İnsan temel hak ve hürriyetlerin korunmasını sağlamak • Tüm yaş gurupları için kentlerin cezbedici ve güvenli kılınması • Kişisel güvenliğin sağlanması • Birey can ve mal güvenliğinin kamusal alanda öncelik olması 	Ulaşım	<ul style="list-style-type: none"> • Türlerarası ulaşım ve motorsuz ulaşımın özendirilmesi • Ucuz, konforlu ve güvenli toplu taşımının herkes için erişilebilir olması • Engelliler için erişilebilirliğin ve hizmet kalitesinin sağlanması • Toplu taşıma kullanımını artıracak arazi kullanımının uygulanması • Trafik ve yol güvenliğinin artırılması • Kentsel ve kamusal hizmetlere erişimin kolaylaştırılması
Güvenlik	<ul style="list-style-type: none"> • Toplum sağlığının korunması • Birey ve toplulukların gen havuzunun korunması • Sağlıklı ve sürdürülebilir gıda ve tarım ürünlerinin tüketiminin desteklenmesi ve herkes için erişilebilir kılınması 		

Kaynak: 10. Kalkınma planı yaşanabilir kentler ve kentsel dönüşüm özel ihtisas komisyonu ön raporu referans alınarak yazar tarafından hazırlanmıştır.

Bu ölçütlerin asıl amacı yukarıda bahsedildiği gibi kent yaşanabilirliğini artırmak olsa da kentlerin rekabet etmesini desteklediğine dair eleştiriler almıştır (Howley ve Redmond 2009, ss.847-864). Çünkü bu ölçütlere bağlı endeksler oluşturularak en yaşanabilir kentler sıralamaları yapılmaktadır. Kentlerin rekabet edilebilirliğini artırmakta ve birçok ülke kenti bu sayede markalaşmaktadır.

Bir şehri yaşayan bir organizma olarak ele alıyorsak, kentsel fenomen, hayat gibi ince bir denge kurar. Eğer biz şehrin toplum için uygun işlevler edinmesini istiyorsak bu denge toplumu mutsuz etmemelidir (Cools, 1997).

Uluslararası Yaşanabilir Şehirler Yaratmak Konferansı'nda akademisyenler, profesyoneller ve şehir yetkilileri 1985'de "Bir organizma olarak kent anlayışını geliştirmek ve kentsel politikalar kentlilerin yaşam kalitesini nasıl etkiler" konusunu tartışmışlardır. Yaşanabilir Şehirler Yaratmak Konferansı'ndaki yaşanabilir şehir metaforu aşağıdaki Tablo 3.3'de gösterilmiştir (Timmer & Seymoar, 2005 ss.5-6).

Tablo 3. 3: Yaşanabilir kent metaforu

Yaşanabilir Şehir Metaforu	Bileşenler	Tanım
Yaşanabilir Şehrin Beyin ve Sinir Sistemi	Yönetişim ve Katılım İzleme Ölçme Öğrenme	<ul style="list-style-type: none"> Yaşanabilir şehir, vizyon, planlama, uygulama, bölgesel izleme planları, yerleşim tabanlı sorunları çözerken çeşitli kentli grupların aktif katılımını sağlar. Yaşanabilir şehir izleme yeteneği olan canlı sinir sistemine eşdeğer bir organizmadır. Yaşanabilir şehir kendine yönelik ilerlemeyi ölçmek için deney, teşvik ve yeni fikirleri test ederek, deneyimlerden faydalanır, stratejilere uyum sağlar ve böylece gelişir. Dinamik koşulları dikkate alarak öncelikleri hızla değişen fırsat ve zorlukları hesaplar.
Yaşanabilir Şehrin Kalbi	Ortak Değerler Anlamı ve kimlikli Mekanlar	<ul style="list-style-type: none"> Yaşanabilir şehir kendi özünü yansıtmaya için, ortak bir kimliğin desteklenmesi ve oluşturulması için, ortak değerler hakkında iletişim için, kutlama ve festivaller için, sosyalleşme için, çocuklar ve gençler için aktif bir kamusal alan içerir.
Yaşanabilir Şehrin Organları	Tanımlı Topluluklar, Hareketli Şehir Merkezi, Sanayi Bölgeleri, Yeşil alan	<ul style="list-style-type: none"> Yaşanabilir şehirler tanımlı topluluklar ile karma kullanımlı ve uygun fiyatlı işyerleri ve alışveriş merkezleri, kültür merkezlerine yakın konut, yaya dostu ulaşım ağları, hareketli şehir merkezi ile kamusal alanlar ve ekonomik faaliyetleri, sanayi bölgeleri ile paylaşılan alt yapı ve yeşil alan da dahil olmak üzere tarım arazileri ve parkları içerir.
Yaşanabilir Şehrin Dolaşım Sistemi	Akarsular, Yeşil koridorlar, Enerji Kaynakları, İletişim, Ulaşım	<ul style="list-style-type: none"> Bir yaşanabilir şehir, akarsu kaynakları yoluyla; şehir şehrin aktivitelerine su da dahil olmak üzere malzeme, kanalizasyon ve atık yönetimini sürdürür. Enerji kaynaklarına erişimi sağlar. Yeşil koridorlar sayesinde; biyoçeşitlilik ve rekreasyon alanları, haberleşme sistemlerine erişim yoluyla; iletişim teknolojileri ve bilgi edinmeyi sürdürür. Ulaşım ağları yoluyla; yürümeyi önceleyen toplu ulaşımın, sağlıklı mal sevkiyatının ve yaya dostu toplulukların oluşumuna olanak verir.

Kaynak: 10. Kalkınma planı yaşanabilir kentler ve kentsel dönüşüm özel ihtisas komisyonu ön raporu

Bu konferansta yaşanabilir kent canlı bir organizmaya benzetilerek ele alınmıştır. Böylelikle yaşanabilir şehrin farklı önemli bileşenlerinin incelenmesi kolaylaşmış aynı zamanda bileşenlerin birbirleriyle olan ilişkisi ve çevre bilinci önem kazanmıştır. Yaşayan bir organizmaya benzetilen yaşanabilir şehirde katılım, yönetim gibi kavramlar

şehrin beynine ve sinir sistemini ifade eder. Planları geliştirmek, şehrin vizyonu, değişen koşullara uyum sağlamak, temel ortak değerler, tanımlanmış bir kimlik ve kamusal alan şehrin kalbidir. Mahalleler, sanayi bölgeleri, parklar birer şehrin birer organıdır. Dolaşım sistemi ise bağlantıları sağlayan ulaşım, altyapı, atık yönetimi, iletişim ağları, yeşil koridorlar, doğal kaynaklar, akarsular ve onlar arasındaki ilişkilerdir. Metaforlar bir fikrin ifade ettiği anlamları gizleyebileceği için dikkatli kullanılmalıdır. Ancak yaşayan bir organizma olarak bir şehrin metaforlaştırmak onun güçlü bir anlam kazanmasına hizmet edilebilir. (Timmer & Seymoar 2005, ss.5-6).

Yaşanabilirlik için başka bir tanımsal çerçeve ise 2009 yılında ABD Ulaştırma Bakanlığı Yaşanabilirlik Girişimi'nin resmi web sitesinde yayınladığı ölçütlerdir. Sürdürülebilir Topluluklar İçin Kurumlar Arası İşbirliği tarafından oluşturulan yaşanabilirlik ilkelerini altı madde halinde ifade etmiştir.

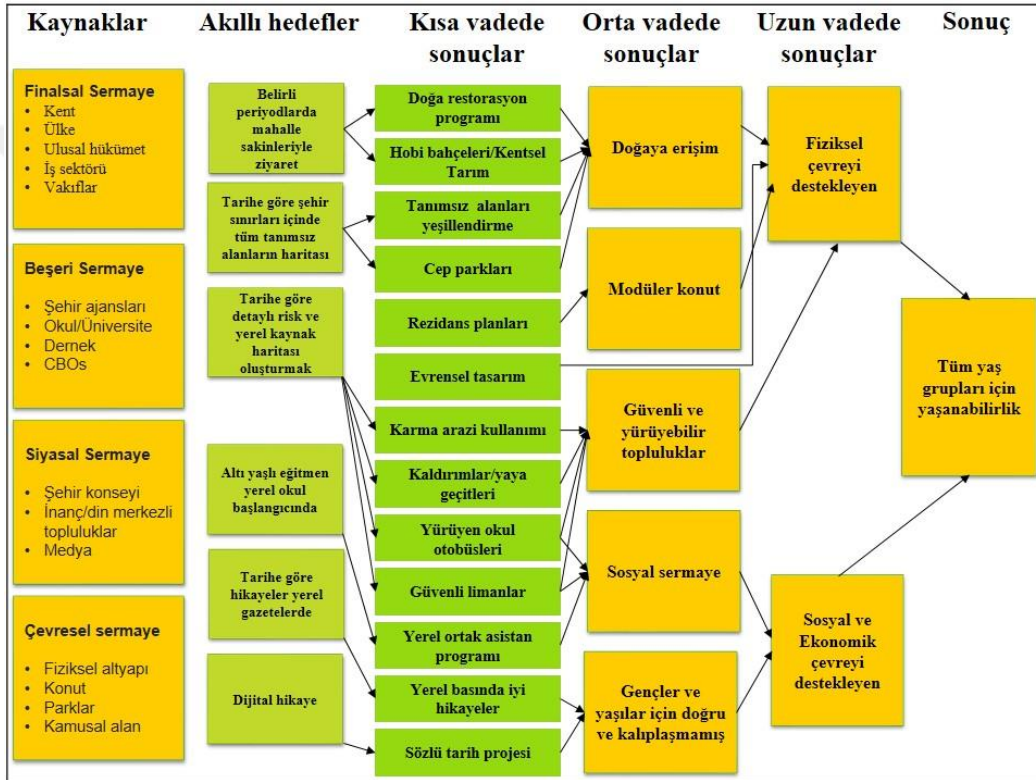
1. Daha fazla ulaşım seçeneklerinin sağlanması
2. Adil sınıf dağılımı, ekonomik konut sahipliği.
3. Ekonomik rekabet gücünü artırılması
4. Mevcut sivil toplum kuruluşlarına desteklenmesi
5. Yerel politikaların ve yerel yatırımların koordinasyonu ve sermaye sağlanması
6. Komşuluk ilişkileri ve sivil toplum kuruluşlarına önem verilmesi

Yaşanabilir gelecek sürekli olan canlı, sağlıklı ve kaliteli yaşam arzusu sunar. Toplumsal hedefler için 'güçlü toplum, hayatın devamı için ekonomi ve sürdürülebilir çevre'. bu üç nokta dengede olmalıdır (VSDOT Livable Communities Policy).

Ulaşım, konut ve ticari kalkınma yatırımlarının nerede olduğu belli olan ve ekonomik, çevresel açıdan sürdürülebilir seyahat seçeneklerinin koordine edildiği yerlerdir. (U.S. DOT Strategic Plan)

Willem van Villet'in tüm yaş grupları için yaşanabilir kentler tasarlamak için stratejiler adlı kitabında yaşanabilir kent kriterlerinden yola çıkarak yöntemler sunmaktadır. Yaşanabilir kent oluşturmak için hedefler koyarak kısa, orta ve uzun vadede kazançları ortaya koymaktadır. Yaşanabilir kent için işlev şeması şekil 3.4' de gösterilmektedir (Villet 2009, s.26).

Tablo 3.4: Tüm yaş grupları için yaşanabilir kent işlev şeması 4A

Kaynak: Willem Van Vliet 2009, s.26

3.2 ÇOCUK VE YAŞANABİLİR KENTSEL MEKÂN KAVRAMI

Gehl'e göre kentsel kalite ile kamusal yaşam arasında güçlü bir bağ vardır. Altyapısı güçlü ve cezbedici yürüyüş yollarına, bekleme yapılabilecek keyifli açıklıklara sahip kentsel çevreler kaliteli bir kentsel yaşamı destekler. Yaya kullanımına olanak vererek sosyal ve rekreasyonel aktivitelerin artmasını sağlar. Böylelikle bireyler kentsel manzaradan etkilenir ve davranışlarını şekillendirirler (Gehl 1987).

3.2.1 Çocuk Gelişimi

Bu bölümde çocuğun fiziksel, algısal ve bilişsel gelişim, toplumsal ve duyuşsal gelişim özelliklerini inceleyeceğiz. Çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili hangi bilgi, beceri, tutum ve davranışların hangi yaş düzeyindeki çocuklarda görüldüğünü sağlıklı bedensel ve fiziksel gelişim için çocukların kazanması gerek özelliklerin neler olduğunu ve çevresinin çocuğun gelişimine olan katkısından bahsedilecektir.

3.2.1.1 Fiziksel Gelişim

Çocuğun fiziksel gelişimi çocuğun büyümesi, hareketlerinin, zihinsel ve duyuşsal faaliyetlerinin, cinselliğinin olgunlaşması anlamına gelmektedir. Fiziksel gelişme hızı kız ve erkek çocuklarında farklı seyretmektedir. Kızlar doğumdan on üç yaşa kadar, erkekler ise on beş yaşa kadar hızlı gelişim gösterir. Bebeklerde ısınma, üşüme, acıkma gibi duyuşlar doğuştan tam olarak mevcutken, görme, duyma, koku ve tat alma duyuşları büyüme ile hızlı gelişme gösterir. İki haftalık bebek göz odaklama, göz-göze gelme, renk ayırt etme, sesin şiddeti ve yönünü tayin etme, koku ve tat ayırımı gibi duyuşsal gelişimler gösterir. Beş-altı aylık iken ses çıkarmaya, "agu, mama, baba" gibi sesleri tekrar etmeye başlar. 18-24 ay arası iki yâda daha çok tümce kurabilir. Freud'a göre 'oral' dönemdir ve ağız uyarılmanın odak noktasıdır. 2-3 yaşına geldiğinde üç tekerlekli bisiklete binebilir ve bir yetişkinin tüm duyuşsal yeteneklerine sahiptir. Zihinsel gelişimi bir yetişkine oranla %75 civarındadır. Freud'a göre cinsel olarak anal aşamaya gelmiştir. Anüs uyarılmanın odak noktasıdır. Büyüme de kısa süreli bir duraksama olur. Çocukta cinsiyet ayırdı ve 'bencilik' dönemi başlar. 4-5 yaş arası büyüme süreklilik arz eder ve çocuğu konuşma becerileri gelişir. Çocukta fallik dönemi başlar. 6 yaşına geldiğinde iki tekerlekli bisiklete

binebilir. Cinsellikte örtük aşamaya geçilir. Cinsel dürtüler bastırılır ve savunma mekanizması güçlenir. 12 yaşa kadarki sürede belirgin bir fiziksel değişme gerçekleşir. Çene ve burunda yeni kemiksel biçimler oluşur. Kızlarda cinsel gelişme 13 yaş civarlarında gelişmeye başlar, erkeklerde ise 15 yaş civarı yaşanır (Öymen Gür ve Zorlu 2002, s.10-13).

3.2.1.2 Algısal ve Bilişsel Gelişim

Piaget gelişim, kalıtım ve çevrenin etkileşimin sonucu oluşur. Bilişsel gelişimi etkileyen ilkeleri olgunlaşma, yaşantı, uyum, örgütlenme ve dengeleme olarak ele almıştır. Piaget gelişimi bir tür “denge-dengesizlik-yeni bir denge” süreci yani “daha düşük bir denge durumundan daha yüksek bir denge durumuna ilerleme” olarak ifade eder.

Şekil 3. 2: Çocukta duyuşsal motor gelişim

Kaynak: <http://ustunzecalicocuklarvar.blogspot.com.tr/2015/05/bebeklerin-zekas-nasl-gelistirilir.html>

Piaget çocuğun bilişsel gelişimini duyuşsal-motor dönem, işlem öncesi dönem, somut işlemler dönemi ve soyut işlemler dönemi olmak üzere evrede inceler. Duyusal motor dönemi; bebekte 0-2 yaş arasında görülür. Bebek bu dönemde duyu organlarıyla başını, kol ve bacalarını hareket ettirebilir. Çevresindeki insanlara, olaylara dikkat ile bakıp inceler. Kendisine uzatılan nesnelere uzanıp alabilir, nesnelere parmak ucu ile itebilir ve oyuncuğunu istemli yere bırakabilir. Duyusal motor dönemi altı aşamadan oluşur. Bunlar; İlk alışkanlıklar ve birinci döngüsel tepkiler aşaması, İkinci döngüsel tepkiler aşaması,

zihninde aynı anda tutamadığını gösterir. Çocuklar bu dönemde eşyanın dikkat çekici özelliklerine odaklanır ve diğer özelliklerini fark edemezler.

Şekil 3. 4: Sezgisel dönem

Kaynak:<http://ucretsizseo.net/wp-content/uploads/2013/05/hayaller-ve-oyun.jpg>

Somut işlemler dönemi 7-11 yaş aralığını kapsar. Çocuk artık sayı kavramlarını, ilişkileri, süreçleri algılayabilir. Zihinsel olarak problemleri düşünme yetenekleri gelişir ancak sadece somut objeler hakkında düşünürler. Bu dönemde çocuk karşılaştığı problemi somutlaştırarak daha kolay çözebilir. Çocuk, çarpmanın bölmeyle ilişkisini, çıkarmanın toplamının tersi olduğunu, eşitlik gibi kavramları içselleştirebilir (Kol 2011, s.3-6). Çocuklar bu dönemde daha esnek düşünürler ve mantık örgüleri gelişir.

Soyut İşlemler Dönemi 12 yaş ve sonrasındaki dönemi kapsar. Çocuk bu dönemde özellikle de ergenlik döneminde kendi düşüncelerinin en doğru olduğunu, herkesin onunla uğraştığını düşünür. Yetişkine benzer bir problem çözer ve yetişkin gibi düşünür. Ancak karar alma yetisi yetişkine eşdeğer değildir ve söylediklerinin en doğru olduğunu, herkesin kendisiyle uğraştığını ve onu takip ettiğini, kimseye yaranamadığını düşünür. Bu dönem, çocuğun yetişkin gibi problem çözdüğü ya da yeni karşılaşılan durumlarda yetişkine eş değer kararlar aldığı anlamına gelmez. Bu, tam olarak, onun yetişkine benzer bir düşünme sürecine girdiğini ifade eder (Ceyhan 2002, s.66-67).

Şekil 3. 5: Soyut işlemler dönemi deney yapan çocuklar

Kaynak:<http://i.radikal.com.tr/Uploads/Kampalar-5-635x423.jpg>

Ergen 15 yaş civarında entelektüel olgunluğa erişir. Ergen düşünceleri üzerinde düşünebilir. Entelektüel olgunluğa bu dönemde erişir. Zihinsel faaliyetleri gelişmenin en üst seviyesine ulaşmıştır (Yapıcı ve Yapıcı 2006).

3.2.1.3 Toplumsal ve Duyusal Gelişim

Sosyalleşme bireyin içinde bulunduğu toplumun kültürünü, toplumdaki rolünü kavrayarak, toplumun bir parçası olması anlamına gelen temel bir sosyal süreçtir. Bu süreç yaşam boyu devam eden bir süreçtir (Aral ve diğ, 1981:65-68).

Erikson insanın psiko-sosyal evreler içinde gelişimini devam ettirdiğini savunur. Bireyin gelişiminde hem sosyal çevrenin hem de insanın biyolojik yapısından kaynaklanan özelliklerin rolü vardır. İnsanın yaşamı boyunca sekiz gelişim döneminden geçtiğini ifade eder. Birey her gelişim döneminde farklı bir karmaşa ile karşılaşır, her dönemin kendine ait gelişimsel hedefleri vardır. Bireyin içinde bulunduğu gelişim dönemindeki hedeflerini gerçekleştirebilmesi için o dönemde karşısına çıkan “karmaşa” yı çözümlemesi gerekir.

Şekil 3. 6: Çocuk ve sosyal ortamı

Kaynak: http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/65/01/972207/resimler/2013_05/05132158_sil.jpg

Kişi bu karmaşayı çözümlayebildiği oranda sağlıklı birey olabilir. Ayrıca sonraki karşılaşacağı zorluklarla edeceği mücadele için de daha donanımlı olacaktır. Erikson' un insan gelişimi ile ilgili geliştirdiği sekiz evrede tanımlar. İlk evre; Temel güvene karşı güvensizlik duygusu olarak tanımlanan bu evre 0-1 yaş dönemini kapsar. Bağımlı olduğu kişilerin bebeğin temel ihtiyaçlarını düzenli bir şekilde karşılayıp karşılayamamaları, bebekte “güven” duygusunun oluşmasını sağlar. Sağlıklı olarak geçen bu dönem sonunda da bebek “temel güven” duygusunu kazanır.

Şekil 3. 7: Temel güven

Kaynak: http://img7.mynet.com/kadin/images/article/yasam/ikiyas_450.jpg

İkinci evre ise; 1-3 yaş dönemini kapsayan özerkliğe karşı kuşku ve utanç duygusu evresidir. Çocuk, artık kendi davranışlarının kendine ait olduğunun farkına varır.

Çocuğun çevresini keşfetmesine izin verilip desteklendiği takdirde çocuğun kazanacağı duygu “özerklik”tir.

Şekil 3. 8: Özerklik Dönemi

Kaynak: http://img7.mynet.com/kadin/images/article/yasam/ikiyas_450.jpg

Üçüncü evre girişimciliğe karşı suçluluk duygusu evresidir. 3-6 yaş dönemini kapsayan bu evrede çocuğun kendi başına bulunduğu girişimlerde yapması ve yapmaması gerekenler konusunda bir denge kurularak girişkenlikleri desteklenmelidir. Dördüncü evre başarılı olmaya karşı yetersizlik duygusu evresidir ve 7-11 yaş dönemini kapsar. Çocuğun “çalışkanlık” duygusunu kazanabileceği dönemdir. Çocuğa kendi kapasitesine göre sorumluluk yüklenmelidir. Beşinci evre ise; Kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası evresidir. 11-17 yaş dönemini kapsayan bu dönemde birey kendisine “Ben kimim?” sorusunu yöneltir. Kişi kendisine sorduğu bu soruları “özdeşleşme” ve “taklit” mekanizmaları ile olmak istediği kişiye öykünerek cevaplar. Altıncı evre 17-30 yaş kapsayan bu evre yakınlığa karşı yalıtılmışlık evresidir. Birey bu dönemde ergenlik dönemindeki yaşlılarından oluşan arkadaşlarının dışında da dostluklar edinir ve topluma karışır. Bu dönemi sağlıklı atlatan birey güvenli bir şekilde sevgi verme ve alma gücüne sahiptir. Aksi durumda ise başkalarıyla arkadaşlık ilişkisi kurmada zorluk çeken genç, psikolojik bir yalnızlığa itilebilir. Bu yalnızlık “toplumdan yalıtılmışlık ve terk edilmişlik” duygularını beraberinde getirir. Genç yetişkinin bu dönemdeki krizi atlatmasında çevrenin rolü önemlidir. Yedinci evre ise üretkenliğe karşı durgunluk

evresidir. 30-60 yaş arası bu dönem orta yaşlılık yıllarını kapsar. Yetişkinin üretken, verimli ve yaratıcı olduğu dönemdir. Sekizinci ve son evre olan benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk; 60 ve üzeri yaş dönemini kapsar. Yaşlılık yıllarını kapsayan bu dönemde birey ya önceki yedi dönemin olumlu birikimi sonucu benliğini tam olarak bulmuştur ya da önceki dönemlerde yaşadığı çatışma tecrübeleri sağlıklı olarak geçirmeme sonucu umutsuzluklar içinde bulunmaktadır. Sağlıklı gelişim evrelerini tamamlayan yaşlı birey ölümü kabullenebilmektedir. İnsanın kişiliğinin şekillenmesinde ve gelişiminde başlangıçta anne sonra aile, okul, şehir ve dünyadaki diğer insanlar önemli rol oynamaktadır. Mutlu insanlardan oluşan sağlıklı bir toplum oluşturmak için, bireyin her dönemdeki temel gereksinimlerini en iyi şekilde karşılamasını sağlamak, çatışmalarını çözümlemesine yardım etmek (Gürses ve Kılavuz 2011, ss.159-155).

3.2.2 Çocuk Ve Yaşanabilir Kentsel Mekân Gereksinimleri

Çocuğun ilk tanıdığı mekân evidir. Çocuğun diğer mekânlar ile olan ilişkisi evi ile olan ilişkisi üzerinden gerçekleşir. İlk kurduğu oyun ilhamını evden alır. Tıpkı insanın ilk önce barınma ihtiyacını karşılaması gibi çocuk da ilk olarak kendine bir ev oluşturarak başlar oyununa. Daha sonra kurduğu oyununa başka çocukları alır. Evden ayrılır, komşusuna gider, sokakları keşfeder. Kendi mahallesini sahiplenir ve o mahalleye başka mahalleden çocuk kabul etmez. Sonra güven duygusu ile diğer mahalleleri keşfeder. Parklarda yeni arkadaşlar edinir. Yeni oyunlar kurar. Çevresi ve mekân algısı genişledikçe çocuk kenti tümüyle kavrar. Çocuk her yaş dönemde farklı gereksinimlere ihtiyaç duyar. Bu bölümde çocuğun kentsel mekânı algılama ve kullanma sürecindeki gereksinimlerini inceleyeceğiz.

Tablo 3.5: Çocuklar için kentsel yaşanabilirlik kriterleri

Ekoloji	Temiz ve yerel peyzajın korunması, çocukların için tasarlanmış peyzaj, hava ve su kalitesinin artırılması hava ve su kirliliğinin önlenmesi
Arazi Kullanımı	Karma arazi kullanımları, farklı konut tipleri, kompakt arazi kullanımına yönelim, düşük maliyetli, konforlu erişebilir konut talebinin karşılanması
Kamusal Alan	Sokak ve mahalle kavramının yaşatılması, çocuklar için tasarlanmış kamusal alanların oluşturulması, heterojen

	toplumsal yapının güçlendirilmesi, komşuluk ilişkilerinin güçlendirilmesi
Ulaşım	Çocukların yürüyerek okula ulaşımının sağlanabilmesi, alternatif ulaşım ağlarının oluşturulması, trafik ve yol güvenliğinin sağlanması, kamusal hizmetlere kolay ulaşılabilirliğin sağlanması
Sağlık	Çocukların sağlık hizmetlerine erişebilmesi, aile içi sağlık hizmetlerinin sağlanması, gıda ve tarım ürünlerinin denetlenmesi
Güvenlik	Tüm yaş gurupları için kentlerin çekici ve güvenli kılınması, bireysel güvenliğin sağlanması, insan temel hak ve hürriyetlerin korunmasına yönelik güvenliğin sağlanması
Tasarım	Kentliğinin oluşturulması, mimari ve kentsel mekânlarda estetik değerlerin öne çıkarılması, tarihi dokunun korunması
Eğitim Kültür	Çocukların planlanma süreçlerine katılımının ve eğitime erişebilirliğinin sağlanması, çocuklar ve gençler için sosyal aktivitelerin gerçekleştiği kamusal mekânların tasarlanması
Kalkınma	Çocuk işçiliğine karşı tedbirler alınması, gelecek nesiller için sürdürülebilir kalkınma sağlanması

Kaynak: Tablo Habitat II Konferansındaki yaşanabilirlik kriterleri baz alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yaşanabilirlik kriterlerini değerlendirdiğimiz de çocuklar için yaşanabilir kentsel mekan yaratmak için ekoloji, arazi kullanımı, kamusal alan, ulaşım, sağlık, güvenlik, tasarım, eğitim, kültür ve kalkınma gibi kavramların esaslarının kentsel mekanlarda sağlanması için kentte çocuk ve kent ilişkisi açısından yeniden revize edilmesi gerekmektedir.

3.2.2.1 Konut Ve Yakın Fiziksel Çevre; Komşuluk Birimi

Her canlının barınma ihtiyacı vardır. Çocukların fiziksel barınma ihtiyacını karşılayan kavram her ne kadar “konut” olarak görülse de asıl ihtiyaç duyduğu mekân “yuva, ev”dir.

Wicker, Bechtel ve Barker’e göre çocuk davranışlarının, kişilik, zekâ gibi kişisel özelliklerden çok, çocuğun içinde bulunduğu psiko-sosyal ortam ve mekân tarafından şekillendiği kanıtlanmıştır. Belki mekânların çocukların olumsuz evrimini düzeltecek etkisi kanıtlanmamıştır ancak kötü tasarlanmış mekânların çocukların gerilimini artırdığı,

yine iyi tasarlanmış mekânların da çocukların algısal ve bilişsel gelişimini hızlandırdığından söz edebiliriz. Çocuk ergenlik çağına kadar mahremiyet mekanizmalarına gerçekte ihtiyaç duymaz. Çocuk oyun çağına geldiğinde kendine mekânlar yaratır. Masa altı, koltuk arkalarında kendine ait mekânlar oluşturur. Bu çocuğun mahremiyet fantezisi. Ergenlik çağına yaklaştığında ise çocuk kendine ait bir odaya ihtiyaç duyar. Aileler bu ihtiyaçları karşılamak için her yaş dönemi için farklı konut tiplerine ihtiyaç duyar. Fakat dünyada ve ülkemizde bu ihtiyaçlara cevap verebilen konut tipleri azınlıktadır. Toplu konutlar ve konut planlarında bir anaomi ve tek tiplilik görülmektedir (Öymen Gür ve Zorlu 2002, s.16).

Şekil 3. 9: Evde oyun oynayan çocuklar

Kaynak: <https://www.blogger.com/profile/0681711188477653368>

Üçüncü bölümde incelediğimiz yaşanabilir kent kriterleri açısından çocuk ve konut gereksinimlerini değerlendirdiğimiz de ise konutların düşük maliyetli, konforlu ve erişebilir olması gerekmektedir. Konutların plan tiplerinin tek çocuklu ve çok çocuklu aileler için birçok alternatifli olması ve farklı yaş grubundaki çocuklarla yaşayan aileler için ihtiyaçlarını karşılar nitelikte olması sağlıklı aile ortamı için gereklidir.

Eğitim ve kültür kriteri açısından konutu değerlendirdiğimizde ise; her kesimden ailenin erişebildiği, ailelere birçok konuda destek verebilecek nitelikte aile içi eğitim merkezlerinin olması gerekmektedir. Bu merkezler anne ve çocuk, aile ve çocuk ilişkilerinin sağlıklı gelişebilmesi için destek veren hem bir aktivite merkezi hem de

eğitim merkezi olma özelliği gösterir nitelikte olmalıdır. Biel'e göre bireyler hareket ve yönelim davranışı gösterirken tanıdıkları, bildikleri bir başlangıç noktası seçer. Ev de yakın çevre eylemlerimizde başlangıç noktası niteliğindedir (Biel 1986).

Şekil 3. 10: Aile içi iletişim için terapi

Kaynak: <http://www.odyomed.com/aileegitim.asp>

Çocuk için ev ve çevresinin tanımlı olması önemlidir. Çocuk için başlangıç noktası olarak evi, yetişkin bir bireyden daha çok anlam ifade eder. Çünkü çocuğun henüz bildiği başka bir başlangıç noktası, içselleştirdiği bir mekân yoktur. Evinden yeni çıkmaya başlamıştır ve keşfedebileceği mekânlar ise ancak komşuluk birimi sınırındadır. Çevresi ne kadar tanımlı olursa çocuğun çevresine ilgisi artacaktır. Bu durum çocuğun ufkunu açarken aynı zamanda bulunduğu çevreye olan duyarlılığını, aidiyet duygusunu da geliştirecektir. Daha çok tanıyacak ve kendini güven de hissedecektir.

Örneğin aynı tip yüksek blokların bulunduğu sitede oturan bir çocuk için evini ayıran bir özellik genellikle yoktur. Evinin çevresinde tanımlı park, farklı renkte bina ya da herhangi bir obje varsa evini o objeye göre kodlayabilir. Evini bulmaya çalıştığında o obje onun için referans noktası olur.

Şekil 3. 11: : Birbirine benzeyen yapılar

Ancak klasik komşuluk biriminde yaşayan çocuk birden fazla referans noktası tanımlayabilir. Hatta çoğu zaman evi başlı başına dışarıdan fark edilebilir bir biçimdedir.

Şekil 3. 12: Klasik anlamda komşuluk birimi

Arazi kullanımında konut ve okul birbiri ile ilişkili tasarlanmalıdır. Çocukların evden okula yürüyerek gidebilecek mesafede olması düşünülmelidir. Çocukların okula yaşlarıyla gitmesi onların ruhsal ve zihinsel gelişimlerine olumlu etki eder. Yetişkin olmadan hareket etmek özgüven duygularının gelişmesine, sorun ile başa çıkabilme

yeteneklerinin gelişmesine, sosyalleşmelerine, keşfetme ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olur.

Şekil 3. 13: Okula yürüyerek giden çocuklar

Kaynak: <http://www.viraledito.com/wpcontent/uploads/2014/03/KT-Oct-18-036.jpg>

Aynı zamanda estetik duyguları, yer yön kabiliyetleri gelişir. Tasarım açısından çocuğun yaşadığı konut ve çevresinin estetik değerlere sahip olması, çocuğun evini rahatça bulabilmesini sağlarken aynı zamanda kimlikli bir kent çocukların estetik algılarının gelişmesini destekler.

3.2.2.2 Sokak

Kamusal alan olarak sokak, sokak sakinlerinin sosyal etkileşiminin gerçekleştiği mekândır. Yaşanabilirlik ölçütlerine göre sokak; kamusal mekân niteliği taşımalı, güvenli, karma konut tiplerine ve heterojen sosyal yapıya sahip olmalıdır.

Jacobs başarılı semt sokağı için üç niteliğin olması gerektiğini savunur. Birincisi; Kamusal alan ile özel alan arasında keskin sınırlar bulunmamalıdır. İkincisi; Sokağın doğal sahiplerine ait sokağı izleyen gözler olmalıdır. Üçüncüsü; Kaldırımında, sokakta birileri olmalı, etkinlik olmayan sokağa kimse bakmaz. Bu hareketlilik sokağa bakan göz sayısını artırır (Jacobs 1961, s.55). Sokak sakinlerinin sokağa dikkatini verebilmesi için

‘yaşayan sokak’ olması gerekmektedir. Bu hareketlilik hem hareketliliği yaratan açısından hem de onları izleyenler açısından sokağı doğal olarak kontrol edilmesini sağlar. Sokak için diğer önemli yaşanabilirlik kriteri de güvenlidir. Bir muhitte güvenliği sağlayan en önemli unsur o muhitin sakinleridir. Eğer heterojen bir toplum yapısı varsa güvenlik mekanizmasını kendiliğinden oluşacaktır. Sosya- ekonomik durum, heterojen yapı ve güvenlik kriterleri birbiriyle ilişkilidir. Klasik sokak yapısında bu yapı sağlıklı işler. Ancak günümüzde kapalı siteler, toplu konutlar heterojen yapının bozulmasına sebep olur. Bu kapalı siteler kent ile ilişkisini kopararak sunni bir güvenlik sistemi oluşturur.

Şekil 3. 14: Arabaların işgal ettiği sokaklarda oyun oynayan çocuklar

Yaşanabilir sokaklarla ilişkin diğer bir konu ise ulaşımıdır. Yayaaların ihtiyaçlarını karşılayan yaya yolları, türler arası ulaşım ağları mevcuttur. Bisiklet kullanımı desteklenir ve sokaklar için öncelik yaya ve motorsuz taşıtlarıdır. Sokak sadece araba otoparkı ihtiyacına cevap vermez. Hem çocuklar için oyun alanı hem otopark hem yaya ve bisiklet yolu olarak kullanılabilen bir ulaşım yoludur.

Tablo 3.6: Sürdürülebilirlik tanımına dayanarak yaşanabilir sokak tasarımı

Sürdürülebilirlik görüşü	Seçenekler	Yaşanabilirlik görüşü	Seçenekler
Düşük enerji tüketimi	Motorsuz taşıt ile seyahati destekleme	Sokak boyutlandırma	Şehir merkezinde yeşil alan oluşumunu destekleme
	İnsan ve yük taşımacılığında verimli enerji kullanımını destekleme		Yollarda geçiş hakkı sağlamak
	Kaynakların düşük modda kullanımı		Alanlarda topluluklar arası iletişimi güçlendirmek
Maddi kaynakların tüketimini azaltmak	İnşaatta geri dönüşümlü malzeme kullanmak	Anlamlı fiziksel çevre	Şehir merkezinde yeşil alan oluşumunu destekleme
	Daha az inşaat malzemesi kullanmak		Yollarda geçiş hakkı sağlamak
	Dayanıklık ve kullanım ömrünü artıran çözümler		Alanlarda topluluklar arası iletişimi güçlendirmek
Çevresel kaynaklara olan etkileri azaltmak	Doğal çevre üzerindeki etkisini azaltmak	Kentsel esnekliğini desteklemek	Şehir merkezinde yeşil alan oluşumunu destekleme
	Biyçeşitliliği teşvik etmek ve desteklemek		Yollarda geçiş hakkı sağlamak
	Tarihi ve kültürel kaynakları yansıtmak		Alanlarda topluluklar arası iletişimi güçlendirmek
Sağlıklı kent topluluklarını Desteklemek	Toplumu ve yaşabilirliği destekleyen özellikleri dahil eder	Sağlıklı kent topluluklarını desteklemek	Aidiyet duygusunu geliştirmek
	Kamu hizmetlerini destekleyen özellikleri dahil eder		Kendiliğinden gelişen toplulukların kapsamlarını genişletmek
	Kamu sağlığı, güvenliği, emniyeti iyileştiren özellikleri dahil eder		
Uygulamalar sırasında sürdürülebilirliği desteklemek	Yöresel ekonomi, sosyal ve kaynak yönetimi	Adil ulaşılabilirliği desteklemek	Yaşama gücü için esnek arazi kullanımı desteklemek
	Başlangıç aşamasındaki ihtiyaçlarını karşılamak için desteklemek		Kentsel dokular arası geçirgenlik sağlamak
	Çevresel ve toplumsal olumsuz etkileri başlangıç şamasında azaltmak		Tüm yaş grupları için güvenli erişim sağlamak

Kaynak: <https://www.vichealth.vic.gov.au/wsb/> sitesindeki bilgilerle yazar tarafından hazırlanmıştır.

3.2.2.3 Mahalle

Galster'e (2001) göre mahalle yerleşim yerlerinin ve yerleşim dışındaki alanların yapısal özellikleri yani binaların malzemeleri, bu alanların boyutları, yerleşimin sıklığı, mahalle sakinlerinin demografik özellikleri; yaş, etnik köken, toplumsal statü, aileyi oluşturan kişi

sayısı, ekolojik özellikler; su kaynakları, çevre kirliliğinin boyutu, yeşil alanlar, sosyal etkileşim düzeyi; komşuluk ilişkileri, yerel aktivitelere katılım ve duygusal özelliklerdir. Günümüz çocukları, sosyal etkileşimlerin yoğun yaşandığı, yüz yüze iletişim kurulan, sosyal dayanışma duygularını besleyen sokak ve oyun, sevgi, paylaşım, dayanışma, sıcaklık, samimiyet, güven, dostluk ve sokak ruhunu çağrıştıran mahalle kavramları ile tanışmadan ‘kapalı site’ lere hapsedilmektedir. Saklambaç, yakan top, seksek gibi çocuk oyunları, arkadaş ile birlikte ders çalışmak gibi birçok aktivitenin yerini bugün sanal ortam aktiviteleri almıştır. Mahallede oynarken çocuğun ‘benim yerim’ diyebileceği sokak, meydan, bank, ağaç kovuğu, ağacın dallarının üzeri, ağaç altı, duvar önü, merdiven altı-üstü, tepe, dere kenarı gibi birçok “yer” kentten ve çocuğun hayatından çıkmıştır (Özerk B. G. 2014, ss.14-5). Ne yazık ki günümüz kentlerinde eski mahalle kültürünü bulmak mümkün değildir. Çocuklar için cazibeleri kentsel mekânlar oluşturamadığımız takdir de onları eve ve sanal hayata mahkûm etmiş oluruz. Gelecek nesillerin sağlıklı gelişebilmesi için kentsel mekânları onların ihtiyaçlarına göre yeniden tasarlamamız gerekmektedir.

Mahalleleri çeşitli özellikler etrafında tanımlanmak mahalle kavramının sosyal ve fiziksel çerçevede, değişim ve dönüşüm sürecini daha görünür kılmaktadır. Mahallere farklı boyutlardan bakmak mahalleleri sadece coğrafi açıdan belirli sınırlara sahip mekânlar olarak görmenin ötesinde, kendi içlerinde ve kentle kurdukları ilişkide, mahalle sakinlerinin yaşadıkları yere atfettikleri anlamların, mahalle içinde farklılaşan yaşam biçimlerinin daha iyi okunmasını sağlamaktadır (Göregenli M. & Karakuş P. & Kösten Ö. E. Y. & Umuroğlu İ. 2014, s. 74). Mahalle sosyal açıdan değerlendirdiğimiz de çocuklar için anı biriktirebilecekleri ve yetişkinlerle sağlıklı iletişim kurabilecekleri mekânlardır.

Görüldüğü gibi mahalleler de tıpkı sokaklar gibi çocukların özgürce hareket edebildiği mekânlardır. Çocukların sokaktan sonra güvenli hissedebildikleri yer mahallelerdir. Mahallenin sınırlarının çocuk tarafından algılanması, mahalle sakinlerinin yüzlerinin tanıdık gelmesi çocuk için güvenlik hissi uyandırır. Mahallede yürüme mesafesinde gidebileceği okulun bulunması ve gidebileceği bir parkın olması çocuk için önemlidir. Çocukların sağlıklı gelişimi için sağlıklı fiziksel ve sosyal çevrenin oluşturulması gerekir.

3.2.2.4 Park

Sherer'e göre (2006) Kentteki park ve rekreasyonel faaliyetlere erişim çocuk suçlarının azaltılmasında önemli bir faktördür. Rekreasyonel faaliyetler gençleri ve çocukları sokaklardaki tehlikeden uzak tutar, onlara sosyal etkileşim sağlayacak emniyetli çevreler yaratır. Onları suça götüren sorunlara bulaşmadan zamanlarını tam kullanmalarını sağlar. Florida'da polislerin akademik ve rekreasyonel destek ile başarı programının başlaması ile çocuk suçlarında tutuklanma oranının yüzde 28 düştüğünü belgelendirmiştir. Çocukların okul dereceleri önemli oranda gelişmiştir. Oyun alanları çocukların hem fiziksel hem de zihinsel, duygusal ve sosyal gelişmelerinde önemli rol oynar. Parklar tüm yaş gruplarındaki çocuklar için hayatları boyunca ihtiyaç duyacakları yeteneklerini ve güçlerini keşfetmeleri için fırsat sağlar. Özellikle evlerinin yakınlarında kolay ulaşılabilir oyun alanlarının olması çocuğun iletişim, işbirliği, yaratıcılık, denetim gibi yeteneklerinin gelişebilmesi açısından önem arz etmektedir (aktaran Önder & Tuğrul 20012, s.86). Çocukların gelişimi için parklar ve oyun alanları çok önemlidir. Onların sağlıklı ve topluma uyumlu bireyler olmaları için çocuklar için oyun mekanları onların iletişimlerini artıracak nitelikte olmalıdır.

Grahn doğal oyun alanlarına sahip kreşlerdeki çocukların, doğal oyun alanlarına sahip olmayan kreşlerdeki çocuklara nazaran daha az ateşli hastalığa yakalandığını belirtmektedir. İskandinav araştırmacılar, doğal elemanlarla tasarlanmış topoğrafya ve yerel bitkilendirme deki çeşitliliklerin daha fazla olduğu oyun alanlarında oynayan çocukların konsantrasyon yeteneklerinin, motor becerilerinin ve sosyalleşme becerilerinin daha iyi geliştiğini saptamışlardır (Uslu 2007). Çocukların daha az hastalanmaları için doğal ve temiz çevrede yaşamaları gereklilik arz etmektedir. Çevresinde ağaç bulunmayan konutlarda yaşayan aile içi şiddet oranları, çevresinde ağaç bulunanlara oranla daha fazla olduğu görülmüştür. Kuo ve Sullivan (2001) Yerel bitkilerle bitkilendirilmiş açık yeşil alanlar parklar ve kentin her yerinde kullanılmalıdır. Çocuklar için daha yaşanabilir çevre yaratmak için bu esaslar dikkate alınmalıdır.

3.2.2.5 Kentsel mekân

Bu bölüme kadar çocuğun ev ve yakın çevresi, sokak ve mahalle olarak kentsel mekân gereksinimlerini inceledik. Bu bölümde ise çocuğun kent ile bağıını kuvvetlendirecek kentsel mekân özelliklerine kent ölçeğinden bakarak cevap bulmaya çalışacağız.

Kuşakların davranışlarına, kamusal olaylara, eski ve yeni olgulara tanık olan mimari, yaşamsal faaliyetlerin sürdüğü sabit bir sahnedir. Kolektif toplum ve birey şehirde birbirini dengeler. Şehir, genel bir düzen arayışında kendi çevresiyle uyumlu olan çok sayıda insandan oluşur (Rossi A. 2006, s.3) Kentsel mekân mimari açıdan değerlendirildiğinde sadece fiziksel bir mekân olarak algılansa da onu meydana getiren ‘kentlileri bir araya getirme’ özelliğidir. Kentlilerin birbirleriyle kurdukları tüm ilişkiler kentsel mekânlar üzerinde şekillenir. Çocuklar kentin her noktasında kendini ifade edebileceği kendi ihtiyaçlarına uygun kentsel öğelere ihtiyaç duyar. Meydan, yapılı çevre, sokaklar, caddeler tüm bu mekânlarda güvenli bir şekilde dolaşabilmeli ve keşfetme duygusunu tatmin edebilmelidir.

3.3 DÜNYA ÖRNEKLERİ

Dünyanın birçok kentinde çocuğun temsili sorunu vardır. Kentler yetişkinlerinin ihtiyaçlarını bile tam karşılayamıyorken çocuğun temsili konusu çok yeni bir konudur. Bu bölümde çocukların kentteki sorunlarına karşılık yürütülen proje uygulamalarını incelenecektir.

Şekil 3. 15: Çocuklar için yaşanabilir şehir

Kaynak: <https://timrgill.files.wordpress.com/2011/05/lupton-play.jpg>

3.3.1 Yürüyen Okul Otobüsü Projesi

Bu proje farklı ülkelerde benzer konseptlerde uygulanmaya başlamıştır. Aktif ulaşım ve sağlıklı yaşamı teşvik etmek amacıyla başlatılan proje aynı güzergahta ikamet eden çocukların eğitimli bir lider ya da ebeveyn eşliğinde okula yürüyerek gitmesini teşvik eden bir projedir. Okula yürüyerek gitmek çocuk için arkadaşlarıyla, güvenli, rahat, sağlıklı ve eğlenceli bir yoldur. Okula yürüyerek gitmek onların hem fiziksel hem ruhsal açıdan daha sağlıklı olmasına ve derslerine daha iyi konsantrasyon sağlamasına yardımcı olmaktadır.

*‘Yürümek, yürümek bir otobüs ile
Her gün bize katılın
Mutlu ve güvenli olun
Yeni arkadaşlar edinin
Bizim ile bu yeni yolun
Bir parçası olun!’*

Şekil 3. 16: Yürüyen otobüs projesi ile okula giden çocuklar

Kaynak: : Daviwaid Ka, Ottawa City

Avustralyanın Victoria eyaletinde *VicHealth* adlı oluşumun gerçekleştirdiği ‘*The Walking School Bus Program*’ yani ‘Yürüyen Okul Otobüsü Programı’ okullara ve

topluluklara destek amacı ile çalışmaktadır. Victoria kentindeki tüm çocukların yaklaşık üçte biri günde yürüyerek beş dakikadan daha az zaman harcayarak okula gidebilmektedir. Hareket etmeyen çocukların aşırı kilolu olma olasılığı daha yüksektir. Kilolu Avustralyalı çocukların oranı yüzde yirmi beşe ulaşmaktadır. Okula yürüyerek gitmek çocuklara düzenli fiziksel aktivite yapmak için fırsat verir.

Tablo 3.7: Yürüyen okul otobüsü programının sağladığı faydalar

Kullanıcı	Yürüyen okul otobüsü programının sağladığı faydalar
Çocuklar	Zamanında, güvenli bir şekilde okula ulaşımı sağlar. Düzenli fiziksel aktivite ve egzersiz imkânı sağlar. Bağımsızlık duygusunu kazandırır. Çocuğun disiplinli ve sorumluluk sahibi bir birey olmasına yardımcı olur. Bir grup yada ekibin bir parçası olarak hareket etme duygusunu güçlendirir. Trafik güvenliği ve çocuğun oryantasyon yeteneğinin gelişmesini sağlar. Kendi mahallesini ve çevresi daha iyi tanır. Yeni arkadaşlıklar kurmasına olanak sağlar. Okula eğlenerek ve seyerek gider. Öğrenmeye hazırlanır.
Ebeveynler	Çocuklarının sağlıklı olduğundan emin olurlar. Çocuğun okula ulaşımı için ekstra ücret ödemezler. Hergün çocuğu okula götürmek zorunda kalmazlar. Projede gönüllü olan ebeveynler düzenli egzersiz yapar. Faydalı bir projede gönüllü olurlar. Yeni insanlar tanır ve sorumluluk alırlar.
Öğretmenler	Öğrenciler okula daha uyanık ve öğrenmeye hazır gelir. Çocukların derse konsantrasyonu artar. Veliler ve yetişkinlerin eğitime dahil olmasını sağlar. Bu deneyim çocuklar için yeni bir eğitim olanağı yaratır.
Tüm toplum	Motorlu taşıt kullanımını azaltarak okul çevresindeki trafik yoğunluğunu azaltır. Daha güvenli, çevreyi kirletmeyen ve sürdürülebilir ulaşım alternatifi oluşturur. Ailelerin birbirlerini tanınmasını ve birbirleri arasındaki ilişkinin kuvvetlenmesine destek olur. Sokaklarda insan sirkülasyonunu artırarak güvenliğin oluşmasına olanak verir.

Kaynak: : <https://www.vichealth.vic.gov.au/wsb?> sitesindeki bilgilerle yazar tarafından hazırlanmıştır.

Çocukların yüzde yetmiş kendi okula üç km mesafede olmasına rağmen çocukların yüzde sekseni okula taşıt ile gitmektedir. *VicHealth* birçok meclisin ve kuruluşun desteğiyle Yürüyen Okul Otobüsü Programını hayata geçirmiştir. Bu proje ile birçok okul ve topluluk için avataj sağlanmıştır. Yürüyen Okul Otobüsü Programı belediye ve / veya topluluk grubuna destek yardımıyla okullar tarafından uygulanabilir (*VicHealth, 2015*).

Benzer uygulama İtalya’da ‘A scuola ci andiamo da soli’, ‘Okula yalnız gidiyorum’ sloganı ile gerçekleştirilmektedir. Proje şehir içinde çocukların ve gençlerin yetişkin olmaksızın okul-ev arası serbest dolaşımını teşvik etmektedir. Yirmi otuz yıl öncesine kadar bu etkinlik doğal süreç içinde gerçekleşebilmekteyken günümüzde imkânsız olarak kabul edilmektedir. Bu zihniyeti değiştirmek için yola çıkan projenin amacı, anne-babalar, öğretmenler ve çocuklara güven vererek herkesin bu hareket özgürlüğünü yeniden kazanması gerektiğine inandırmaktadır (ISTC, 2013).

Şekil 3. 17: Okula yalnız gidiyorum projesindeki yürüyerek okula giden çocuklar

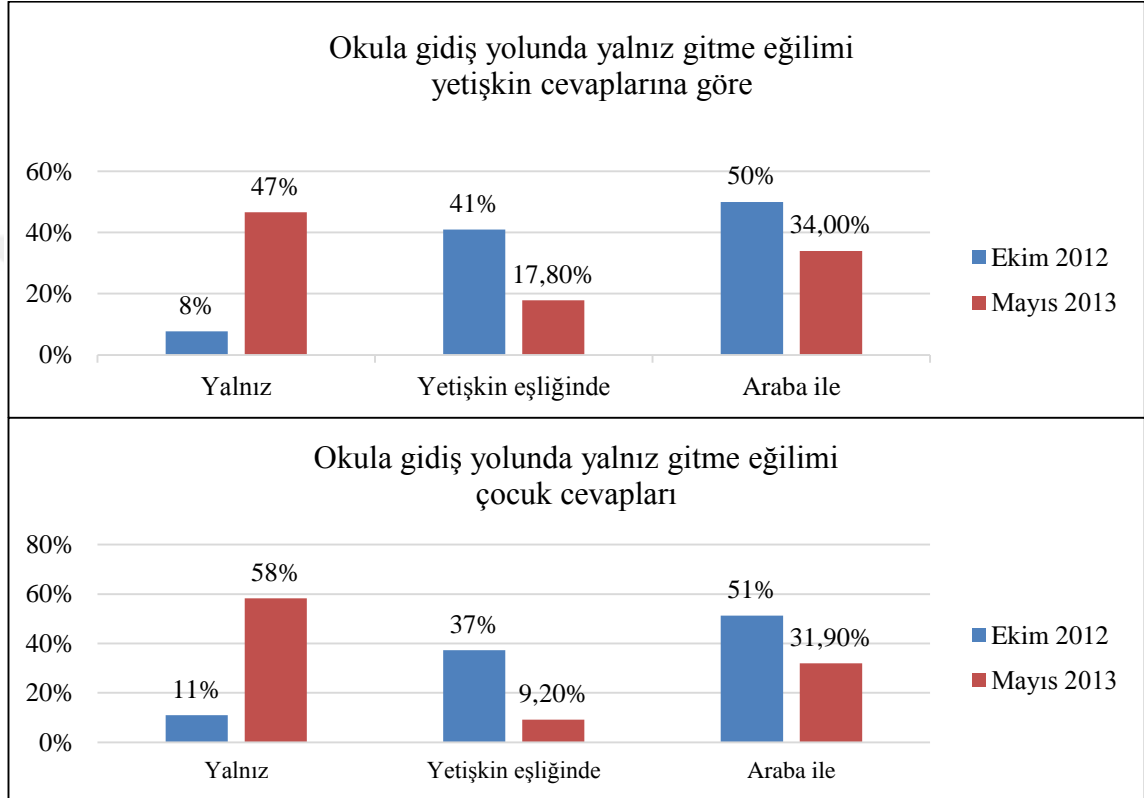
Kaynak: : R. Centanin e P. Ferioli – La Focale

Çocukların ve gençlerin kamusal alanları tekrar kullanmaya başlaması güvenlik önlemlerinin artmasına (polis, itfaiye , kameralar) sebep olmaz aksine kendiliğinden güvenlik mekanizmasının çalışmasına olanak verir. İlk olarak sürücüler yayalar ve bisikletlilere karşı daha dikkatli olmak zorunda kalacaklardır (ISTC, 2013).

1996 yılında Bilişsel Bilimler ve Teknolojileri Enstitüsü (ISTC) ‘Çocuk Şehri’ tanıtım , destek ve çalışmanın projenin ve şehrin koordinasyonu için bir araştırma grubu kurdu. Proje kentin üye belediye başkanı tarafından Kent Konseyi kararıyla onaylandı. Bilişsel Bilimler ve Teknolojileri Enstitüsü ve Francesco Tonucci Ulusal Araştırma Konseyi Teknolojileri Enstitüsü gönüllülük esasına dayanarak işbirliği yapmaktadır.

İtalya Varese kentinde ilk öğretim okulu olan *Scuola Primaria Statale B.Bai*' deki öğrencilerin projeye katılımı için resmi olarak velilerden form ile ve izin istenmiştir. IV., V. ve III. sınıflardaki çocuklar dahil olmak üzere 167 öğrenci den 94'ü yani yaklaşık olarak yüzde elli altısı projeye katılmıştır. Ekim 2012 ve Mayıs 2013 anket sonuçlarına göre okula yalnız gitme eğilimi Şekil 3.3.2 ve Şekil 3.3.3'de gösterilmiştir (ISTC, 2013).

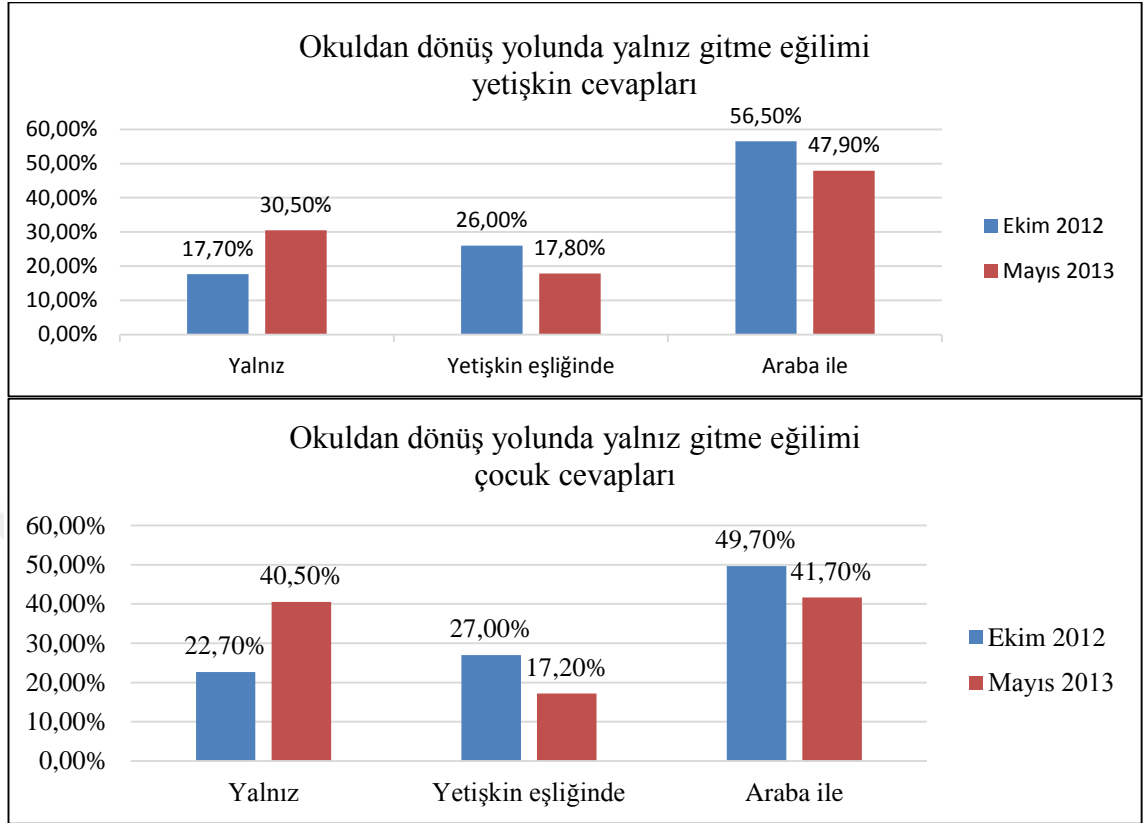
Tablo 3. 8: Okula yalnız gitme eğilimi grafiği - gidiş yolu

Kaynak: <http://www.cittadeibambinimalnate.it/a-scuola-ci-andiamo-da-soli/a-scuola-ci-andiamo-da-soli/a-piedi/adesione-e-avvio-sperimentazione/>

Evden okula gidiş yolunda yalnız gitme eğilimi Ekim 2012 ayından Mayıs 2013 ayına kadar olan sürede artış göstermiştir. Yetişkin eşliğinde yürüyerek giden çocukların hemen hemen hepsi yalnız gitmeye başlamıştır. Araba ile okula gitme büyük ölçüde azalmıştır (ISTC, 2013).

Tablo 3. 9: Okula yalnız gitme eğilimi grafiği - dönüş yolu

Kaynak: <http://www.cittadeibambinimalnate.it/a-scuola-ci-andiamo-da-soli/a-scuola-ci-andiamo-da-soli/a-piedi/adesione-e-avvio-sperimentazione/>

Okuldan eve dönüş yolunda yalnız gitme eğilimi Ekim 2012 ayından Mayıs 2013 ayına kadarki sürede artış göstermiştir. Dönüş yolunda gidiş yolundaki oranlardan farklı olmasının en büyük sebebi zaman sınırı olmamasıdır. Okul dışı etkinlikler de buna sebep gösterilebilir. Buna rağmen okuldan eve dönüş yolundaki değişim azımsanmayacak bir orandadır. Proje bu okulda başarı göstermiştir (ISTC, 2013).

3.3.2. Home zone

Home Zone uygulamaları 1998 yılında ilk olarak İngiltere’de *Childrens Play Council* (CPC) tarafından başlatılmıştır. *Woonerf*’den esinlenen bu uygulama daha çok çocukların güvenli ve daha kolay oyun mekânlarına ulaşabilmesi için geliştirilmiştir (Bristol City Council, 2003).

“Home Zone” kavramının karşılığı eşit şartlar altında insan ve taşıtların paylaşımları için tasarlanmış yapılar arasındaki kamusal mekânlar olarak ifade edilebilir. Sokak

sakinlerinin birbirleriyle olan iletişimlerini güçlendirir, taşıtlara hız sınırlaması getirir, yaya ve bisiklet kullanımına teşvik eder ve çocuklar için güvenli bir oyun alanı oluşturur. Yolun dokusu, farklı renk kullanımları gibi ayırıcı özelliklerle tanımlanan sokak, sürücüler için bir ikaz niteliğindedir. Taşıt sokağa girdiğinde yaya kullanım önceliğini fark eder. Sokak tasarımının bir parçası olan bu uyarıcılar araçların hızını yavaşlatmasına olanak verir. Bu uyarıcılar hız kesiciler, yol genişliğinin ve biçiminin sürekli olmaması, tuzaklar, ağaçlar/bitkiler, oturma yerleri, bisiklet park alanları ya da çocuklar için oyun alanları olabilir.

Tablo 3. 10: Home zone sokağı

Kaynak: <http://www.zamestopodveh.org/blog>

Home zone 'lar çocukların evlerinin önünde oyun oynayabileceği, çocukların istedikleri zaman eve kolay ulaşabilecekleri ve en önemlisi ebeveyn ve komşular tarafından çocukların kontrolünün sağlanabileceği avantajlı bir oyun mekânıdır (Gill 2007, ss.268-270).

Tablo 3. 11: Home zone için teknik özellikler

Öge	Kriter	Açıklama
Maksimum konut	25 konut	Tek girişli Home Zone
Hız sınırı	16km/h	Maksimum konut
Trafik yavaşlatma uyarıcıları arasındaki maximum mesafe	30 metre	En iyi uygulama çözümü
İleriye görme mesafesi	30 metre	İleri görme mesafesi 30 metreyi aşmamalıdır.
Home Zone'nun giriş yerinin minimum genişliği	3,5 metre (geçit ve giriş arası acil araç girişi için izin verilen minimum mesafe)	
Minimum taşıt yolunun genişliği	3,7 metre (acil araç girişi ve sürüş için minimum izin verilen yol genişliği)	
Kavşakta minimum köşe açısı, minimum merkez çizgi yarıçapı	Minimum değer yok	Kavisli yol analizi ile sınırlandırılmalı
“Home Zone” da maksimum sürüş mesafesi, uzunluk	400 metre	

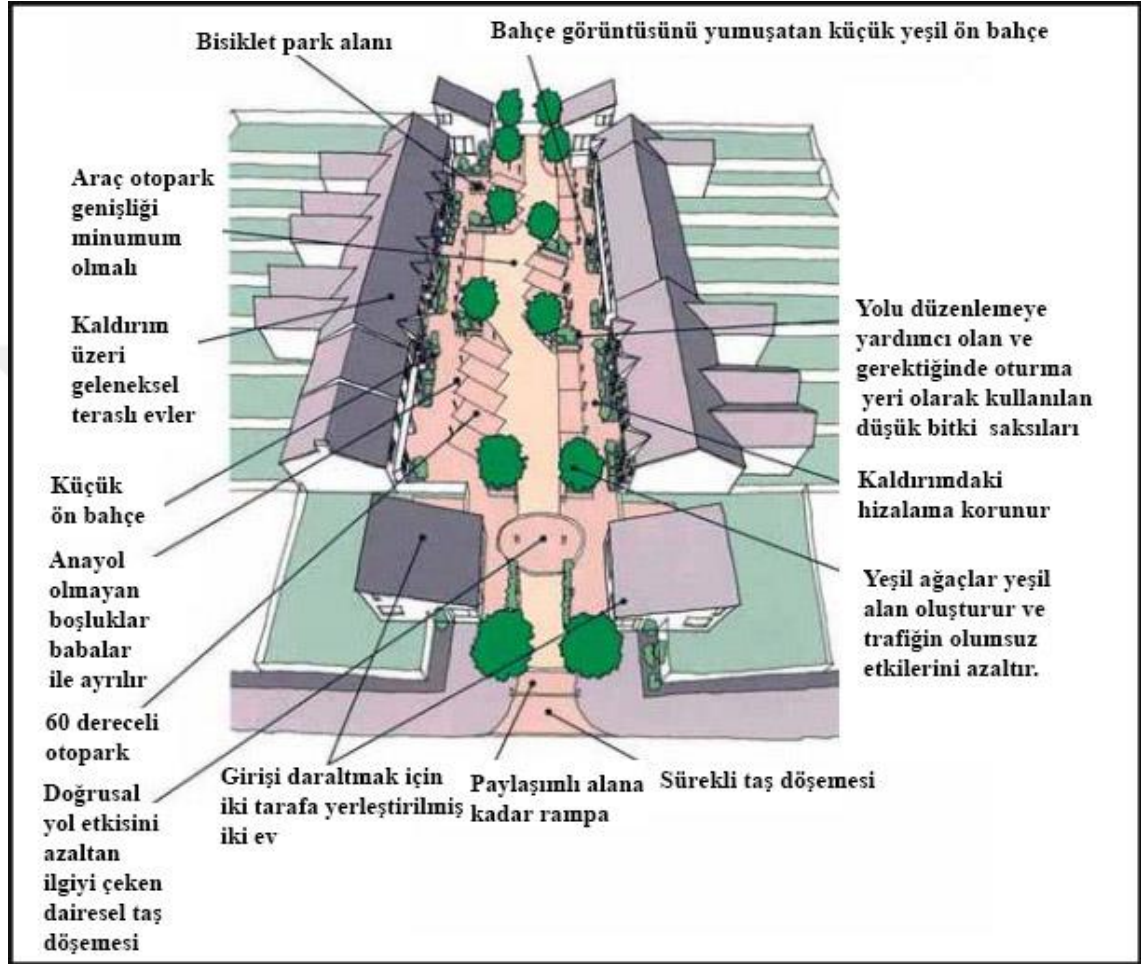
Kaynak: East Lothian Council, 2008

Tablo 3.7’de de ifade edilen *Home Zone* için teknik özellikler şu şekildedir;

- Tek giriş için sokakta en fazla 25 konut bulunmalıdır. Yoğunluk arttıkça giriş-çıkışların da artırılması gerekmektedir.
- Maksimum uzunluk 400 metre, minimum genişlik ise 3,7 metredir. Uzunluk arttıkça taşıtların hız artırma eğilimleri de artmaktadır. Aynı zamanda sokak sakinlerinin toplu taşıma için durağa ulaşabilme süresi 5 dakikadan fazla olmamalıdır.
- Çift yönlü araç geçişini sağlamalıdır. Her 30 metrede bir yol araç geçişine olanak verecek yeterli genişlikte olmalıdır. İleriye görme mesafesi 30 metreyi aşmamalıdır.
- Yavaş taşıt kullanımı destekleyen kavisli yollar oluşturulmalıdır. Maximum hız 16 km/h olmalıdır.
- Peyzaj öğeleri ile otopark alanların görsel etkisi azaltılmalıdır. Otopark alanları tanımlı olmalı ve rastgele otopark alanları oluşmamalıdır. Kullanılan yavaşlatıcı

uyarıcılar, park alanları, otoparklar ve tabelalar birbiriyle uyumlu olmalı bir bütünlük arz etmelidir.

Şekil 3. 18: Geleneksel bir sokak için Home Zone uygulama planı

Kaynak: East Lothian Council, 2008

Home Zone 'lar sokağın baskın olan 'taşlılar için otopark' işlevinin önüne geçerek sokağı tüm kullanıcılar için güvenli ve daha yaşanabilir bir kentsel mekân haline getirmektedir. Çoklu fonksiyona sahip olan sokak hem gün içinde farklı saatlerde hareketlilik gösterir hem de sokakta insan sirkülasyonu artar. Böylece sokak daha sağlıklı ve güvenli olacaktır (East Lothian Council, 2008).

4. SULTANGAZİ İLÇESİ

4.1. SULTANGAZİ İLÇESİ GENEL YAPISI

Bu bölümde Sultangazi ilçesinin genel yapısı hakkında bilgi verdikten sonra bu ilçede yürütülen çocuk projeleri hakkında bilgi verilecektir.

4.1.1 Sultangazi Tarihi Yapısı

Sultangazi ilçesinin sınırlarını doğuda Eyüp, batıda Esenler, güneyde Gaziosmanpaşa, kuzeybatıda Başakşehir ilçeleriyle çizmektedir. İstanbul'un kuzeybatısında denizden 50 metre yükseklikte, 36 km² yüz ölçüme sahip Sultangazi Osmanlı öncesine kadar uzanan suyollarına ev sahip yapmıştır.

İstanbul'un fethinden önce Halkalı köyü ile Cebeciköy' ün güneyindeki bölgeden gelen memba suları yani Halkalı Suları ve Belgrat ormanlarından gelen yüzeysel sulardan, bir bölümü de İstıranca Dağları'ndan gelen sulardan karşılanmaktaydı. İmparator Kostantinus dönemine ait İstıranca dağlarından getirilen 242 kilometrelik isale hattı bu bölgeden geçmekteydi. İsale hattı üzerinde bulunan 6 tane; 2 ve 3 katlı büyük kemer ve 30'dan fazla tek gözlü kemerin kalıntılarını görmekteyiz. İsale hattı Vize'nin 6 km batısındaki Değirmendere'nin sol sahilinden başlayıp; Saray, Safaalan, Binkılıç, Aydınlar, Karamandere, Gümüşpınar, Çiftlikköy, Dağyenice, Germe, Tayakadın, Arnavutköy, Cebeciköy yoluyla Edirnekapı'ya kadar ulaşır.

Fatih Sultan Mehmet, I.Theodosius tarafından yaptırıldığı kabul edilen Belgrat Ormanları'ndan gelen galeri formuna sahip isale hattını, Cebeciköy ve Bozdoğan Kemerini altında yaptırdığı sıra çeşmelere kadar olan bölümü tadil ettirdi. Tarihi yarımadayı besleyen Osmanlı su tesisleri; Halkalı suyolu, Kırkçeşme suyu, küçük membalardan beslenen ve hayır sahipleri tarafından yaptırılan çeşmelerden oluşmaktaydı. 1453 ile 1755 yılları arasında Padişahlar, vezirler ve çeşitli devlet adamları tarafından yaptırılan 16 bağımsız isale hattından oluşan Halkalı ve Cebeciköy arasındaki bölgeden gelen sulara Halkalı suları denilmektedir.

Tanzimat sonrası da bölgedeki Müslüman nüfus Balkanlardan gelen göçlerle artmıştır. Belgelere göre bölgeye yerleşen göçmenlerin ağırlıklı olarak Şumnu, Cuma ve Lofça'dan geldiklerini görmekteyiz.

Bölge, İstanbul – Edirne, Balkanlar yolu üzerindedir. Tarihi kuzey fetih yolu buradan geçmektedir. Günümüzde Topkapı – Habipler tramvay hattının geçtiği yol tarihi Edirne şosesidir. Ulaşım yine Sultangazinin şuanda bulunduğu bölge üzerinden sağlanırdı. Bölgenin asayişini o dönemde jandarma sağlamaktaydı. Jandarma birliği Küçükçekmece nahiyesine bağlı olmakla beraber bu bölgenin de asayişine destek sağlardı.

Cumhuriyet döneminde bu bölge uzun yıllar Eyüp ilçesine bağlı olarak idare edilmiştir. 27/8/1963 tarihinde Arnavutköy, Boğazköy, Bolluca, Çilingir köyleri ve Cebeciköy Eyüp ilçesi Rami bucağından alınıp yeni kurulan Gaziosmanpaşa ilçesine bağlanmıştır. 2008 yılına gelindiğinde 6/3/2008 tarihli 'Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun' 'un 24. maddesi hükmünce 'Ekli (22) sayılı listede adları yazılı mahalleler ile mahalle kısımları merkez olmak ve aynı adla bir belediye kurulmak üzere İstanbul İlinde Sultangazi' kurulmuştur. Sultangazinin tarihi dokusunda bulunan Mağlova kemeri mimari açıdan büyük öneme sahiptir. Dönemin padişahı Kanuni Sultan Süleyman İstanbul'a su getirmesi için Mimar Sinan'a yaptırılan Mağlova Su Kemerinin inşası sırasında 20 Eylül 1563'teki sel felaketinde büyük oranda zarar görmüştür. Kemerin haritadaki konumu Şekil 4.1 ve Şekil 4.2' de gösterilmiştir (Sultangazi Belediyesi Stratejik Plan, 2014).

Şekil 4. 1: Mağlova kemerinin haritadaki konumu

Kaynak: Sultangazi belediyesi web 360° kent rehberi görüntülerinden yazar tarafından hazırlanmıştır.

Ölümsüz mimarın en önemli üç eserinden biri kabul edilen bu kemer bugün Sultangazi ilçesinde Alibey Barajı içinde 258 metrelik tepe kısmı, hâlâ kullanımda olan suyunun ana galerisini taşımaktadır (Sevinç 2011).

Şekil 4. 2: Mağlova kemeri

4.1.2 Sultangazi Fiziki Yapısı

Sultangazi ilçesi yüzölçümü olarak İstanbul genelinde 39 ilçe arasında 19. sıradadır. Yüz ölçümü 36,3 km²' dir. Doğusunda Eyüp, batısında Esenler, güneyinde Gaziosmanpaşa, kuzeybatısında Başakşehir ilçeleri vardır. Sultangazi ilçesinin İstanbul haritasındaki konumu Şekil 4.3'de gösterilmiştir.

Şekil 4. 3: İstanbul ilinde Sultangazi ilçesinin konumu

Kaynak: İBB şehir haritası

Sultangazi ilçesi Cebeci, Cumhuriyet, Esentepe, Eski Habipler, Gazi, Habipler, İsmetpaşa, Malkoçoğlu, Sultançiftliği, Uğur Mumcu, Yayla, Yunus Emre, Zübeyde Hanım, 50. Yıl ve 75.Yıl olmak üzere ilçe sınırlarında toplam 15 mahalle vardır. Sultangazi ilçesindeki mahalleler Şekil 4.4’de gösterilmiştir.

Şekil 4. 4: Sultangazi mahalle haritası

Kaynak: İSKİ şehir haritası

İlçede Cebeci taş ocakları, Alibey barajı ve birkaç küçük akarsu bulunmaktadır. Alibey barajı çevresinde kent ormanı bulunmaktadır. Cebeci taş ocaklarının konumu Şekil 4.5’de gösterilmiştir.

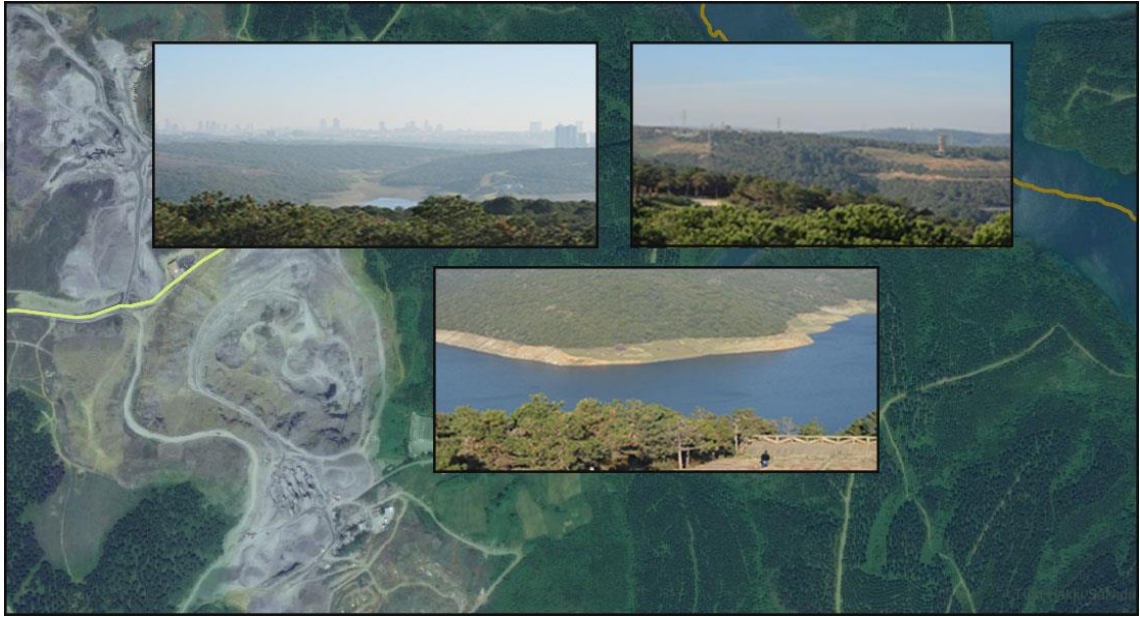
Şekil 4. 5: Cebeci taş ocakları

Kaynak: Sultangazi belediyesi web 360° kent rehberi görüntülerinden yazar tarafından hazırlanmıştır.

İlçe sınırları içinde bulunan Kent Ormanı Alibey Havzası'nda ilk etapta 800 dönümlük alana kurulmuştur. Kent Ormanı bünyesinde 16.60 metre yüksekliğindeki ahşap seyir kulesi, ahşap spor aletleri, ahşap çocuk parkları, piknik alanları, izci kampı, at binme alanı, hobi bahçeleri ve spor alanları bulundurmaktadır. Sultangazi Kent Ormanı Şekil 4.6 ve Şekil 4.7'de gösterilmiştir.

Şekil 4. 6: Sultangazi kent ormanı

Kaynak: Sultangazi belediyesi web 360° kent rehberi görüntülerinden yazar tarafından hazırlanmıştır.

Şekil 4. 7: Sultangazi kent ormanı etkinlik alanları

Kaynak: <http://www.sultangazi.bel.tr/330-375-sultangazi-kent-ormanlari-Content.aspx>

İlçenin iklimi ise Karadeniz iklimi ile Akdeniz iklimi arasında geçiş özelliği göstermektedir. Yazları sıcak ve nemli olan ilçede kışları soğuk, yağışlı ve bazen de karlı

geçmektedir. Kış ayları ortalama sıcaklık 2 °C ile 9 °C iken yaz aylarında ise ortalama sıcaklık 18 °C ile 28 °C civarındadır (Sultangazi Belediyesi Stratejik Plan, 2014).

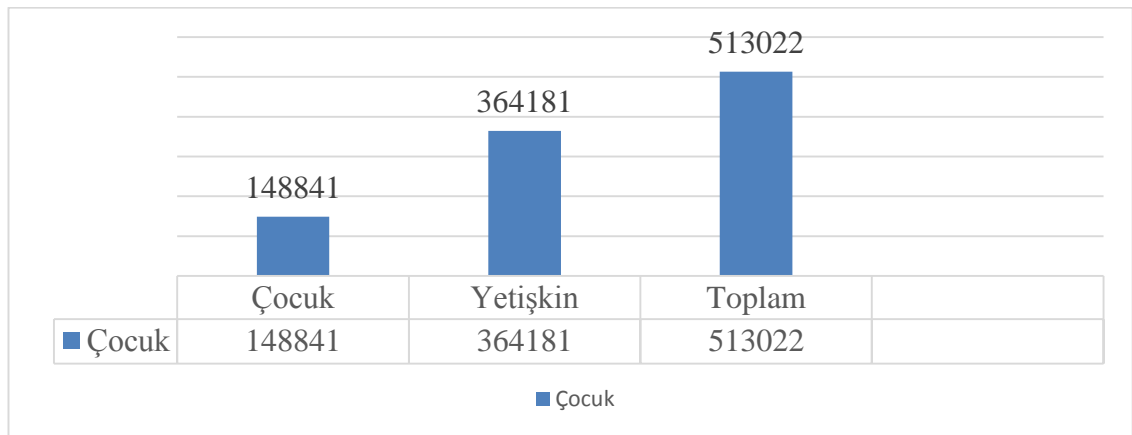
4.1.3 Sultangazi Demografik Yapısı

İstanbul ilinde 39 ilçe bulunmaktadır. Sultangazi ilçesi nüfus büyüklüğü bakımından İstanbul genelindeki nüfus dağılımında 9. sırada yer almaktadır. Sultangazi ilçe olduktan sonra göçlerle birlikte nüfus oranı artmıştır.

Bölgesel olarak incelendiğinde Sultangazi; İstanbul'un ilçesinde nüfusu en hızlı artan ilçelerindendir. 1935 yılında bölgede 4.000 civarında nüfus yaşamaktayken, 1955'te 20000'lere ulaşmış, 1985'te ise 291.715 olan nüfusu ile İstanbul nüfusunun yüzde beşini oluşturmaktaydı. 1990 yılında ise ilçe sınırlarındaki mahalle nüfusları verileri incelendiğinde bölgedeki nüfus 393.667 sayısına ulaşmıştır. Nüfusun artmasının en önemli sebebi hızlı gelişen bir ilçe olmasıdır. İlçe yeni idari yapısına kavuştuktan sonra yerleşim yerlerinin çokluğu, doğal kaynaklarının zenginliği ve gelişime müsait olması nedeniyle nüfusun bu bölgeye kaymasına sebep olmuştur.

TUİK adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) 2014 verilerine göre Sultangazi ilçesinde toplam nüfusu 513.022 bu rakamın 148.841'i de çocuk nüfusedir. Şekil 4.1'de gösterilmiştir.

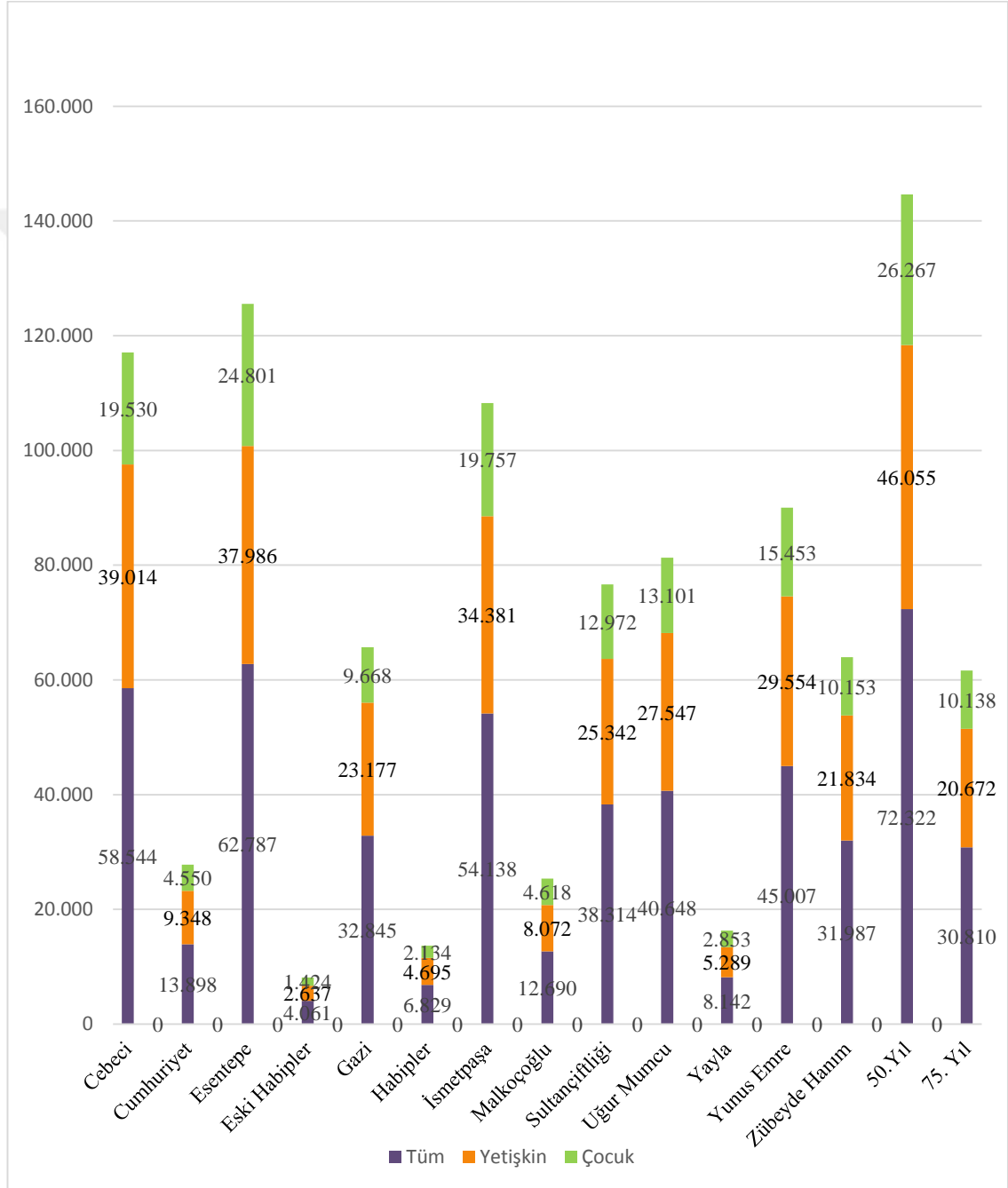
Tablo 4. 1: Sultangazi İlçesindeki çocuk ve yetişkin nüfus grafiği

Kaynak: TUİK Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) 2014 verileri

TUİK' in ADNKS verileri ile hazırlanan Sultangazi ilçesi mahallere göre çocuk ve yetişkin nüfus dağılımı Şekil 4.2'de gösterilmiştir. Buna göre Sultangazi de en çok çocuk nüfusa sahip olan mahalle 26.267 ile 50. Yıl Mahallesi, ikinci sırada 24.801 ile Esentepe ve İsmetpaşa mahallesi 19.757 sayısıyla üçüncü sırada yer almaktadır.

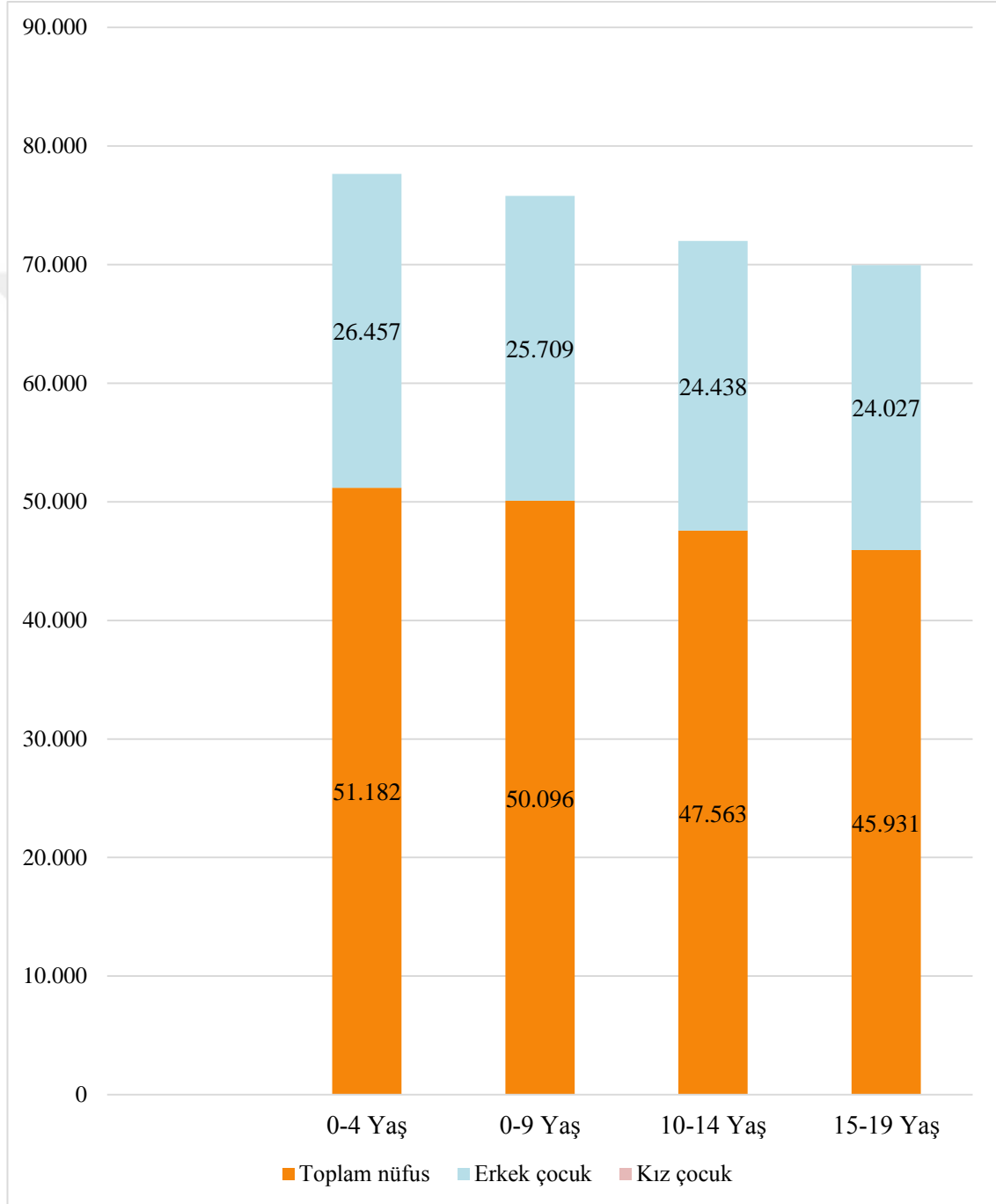
Tablo 4. 2: Sultangazi ilçesi mahallere göre çocuk ve yetişkin nüfus dağılımı

Kaynak: TUİK Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) 2014 verileri baz alınarak Sultangazi ilçesi mahallelere göre çocuk nüfus dağılımı grafiği yazar tarafından hazırlanmıştır.

Sultangazi ilçesi çocuk cinsiyet dağılımına baktığımızda çocuk nüfusunun ve yetişkin nüfus dağılımını Şekil 4.3’de gösterilmiştir. Buna göre Sultangazi de kız ve erkek çocuk oranları hemen hemen aynıdır.

Tablo 4. 3: Sultangazi ilçesi Sultangazi ilçesi çocuk cinsiyet dağılımı

Kaynak: TÜİK Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) 2014 verileri baz alınarak Sultangazi ilçesi çocuk-cinsiyet nüfus grafiği yazar tarafından hazırlanmıştır.

TUİK'in seçilmiş göstergelerle İstanbul 2013 verileri ile İstanbul-Sultangazi cinsiyete göre çocuk ölümleri Şekil 4.4'de gösterilmiştir. Buna göre en çok ölüm doğum hemen sonrasında kapsamaktadır.

Tablo 4.4: İstanbul-Sultangazi cinsiyete göre çocuk ölümleri- 2013

İl-İlçe	Cinsiyet	Toplam	0 yaş	1-4 yaş	5-14 yaş	15-24 yaş
Sultangazi	Kadın	602	44	11	8	5
	Erkek	820	43	14	20	27
	Toplam	1 422	87	25	28	32
İstanbul	Kadın	24812	814	176	181	234
	Erkek	29878	1007	212	258	525
	Toplam	54690	1821	388	439	759

Kaynak: TUİK seçilmiş göstergelerle İstanbul 2013 verileri temel alınarak İstanbul-Sultangazi cinsiyete göre çocuk ölümleri-2013 yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yine TUİK'in seçilmiş göstergelerle İstanbul 2013 verileri ile İstanbul-Sultangazi cinsiyete göre çocuk evlenme oranları, 2013 Şekil 4.5'de gösterilmiştir. Buna göre erkek çocukları daha ileriki yaşta evlendirilmelerine rağmen, kız çocukları erken yaşta evlendirildiğini görüyoruz (Sultangazi Belediyesi Stratejik Plan, 2014).

Tablo 4.5: İstanbul-Sultangazi cinsiyete göre çocuk evlenme oranları, 2013

İl-İlçe	Cinsiyet	Toplam	16-19 yaş
İstanbul	Damat	111050	13839
	Gelin	111050	12273
Sultangazi	Damat	3778	66
	Gelin	3778	860

Kaynak: TUİK seçilmiş göstergelerle İstanbul 2013 verileri temel alınarak İstanbul-Sultangazi cinsiyete göre çocuk evlenme oranları 2013 yazar tarafından hazırlanmıştır.

4.2 SULTANGAZİ İLÇESİNDE ÇOCUKLARA YÖNELİK YÜRÜTÜLEN PROJELER

Bu bölümde Sultangazi İlçesinde çocuklara yönelik yürütülen projeler anlatılacaktır.

4.2.1 Çocuk Meclisi

Çocuk Dostu Girişimleri ile çocuğun katılımını destekleyen çeşitli projeler yürütülmüştür. Bunlardan biri de Çocuk Meclisleridir. Çocuklar yaşadıkları kentte ihtiyaç duydukları kentsel mekânları ve kamusal hizmetleri doğrudan karar alma sürecine katılarak ifade etme hakkına sahiptir. Bu amaçla yola çıkılarak desteklenen ‘Sultangazi Çocuk Meclisi’ Sultangazi Kent Konseyi bünyesinde faaliyet göstermektedir.

Çocuk meclisi 7- 14 yaş aralığında ki 45 çocuktan oluşmaktadır. Çocuk Hakları Komisyonu, Eğitim Komisyonu, Kültür ve Sanat Komisyonu, Sağlık Komisyonu, Spor Komisyonu, Zararlı alışkanlıklarla Mücadele Komisyonu, Bilim ve Teknik Komisyonu ve Çevre Komisyonu bulunmaktadır.

Şekil 4. 8: Sultangazi çocuk meclisi

Kaynak: <http://www.sultangazi.bel.tr/>

4.2.2 Parklar

Kentte çocukların oyun oynayabilecekleri, doğayı keşfedebilecekleri mekânlara ihtiyaç vardır. Oyun parkları çocukların oyun kurmasına, sosyalleşmesine ve üretkenliğine olanak vermelidir.

Sultangazi ilçesi sınırlarında çeşitli parklar bulunmaktadır. Bu parklar kent ormanlarında organik malzemeden yapılmış macera parkları, kent merkezinde ise genellikle modern çocuk oyun parkı olarak tasarlanmıştır. Sultangazi Belediyesinin yeni binası açıldıktan sonra bina önündeki meydan kayak ve paten kayan çocuklar tarafından kullanılmaya başlamıştır. Bunun üzerine ilçe belediyesi harekete geçerek Skate Park açmıştır. Ayrıca Sultangazi ilçesinde Masal Parkı bulunmaktadır.

Şekil 4. 9: Masal park

Kaynak: <http://www.sultangazi.bel.tr/>

Şekil 4. 10: Sultangazi skate park

Kaynak: <http://www.sultangazi.bel.tr/>

4.2.3 Kamplar

Sultangazi ilçesinde Mimar Sinan Kent Ormanı içerisinde Sultangazi İzci Kampında 10-15 yaş grubundaki çocuklara izci eğitimi verilmektedir. Her yaz Haziran ayında başlayan izci kampı Eylül ayına kadar devam etmektedir. Çocuklar doğa koşullarında okçuluk, dağ bisikleti, paintball, canlı langırt, bilyeli araba, tırmanış, dağ yürüyüşü ve hazine avı gibi oyunlar oynamakta ve spor eğitimleri almaktadırlar.

Şekil 4. 11: İzci kampı

Kaynak: <http://www.sultangazi.bel.tr/>

4.2.4 Sportif Faaliyetler

Spor çocukların fiziksel ve zihinsel yeteneklerinin gelişmesine katkı sağlar. Sosyal yetenekleri gelişirken okul dışındaki vakitlerini faydalı bir şekilde geçirmelerine olanak verir. Sultangazi Belediyesi Spor Kulübü ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü çeşitli spor organizasyonları yapmaktadır. Engelli çocuklar için spor turnuvası, masa tenisi turnuvası gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Voleybol, tekvando, kickboks, yüzme, buz pateni gibi birçok spor dalında hem eğitim hem mekân ihtiyacına cevap verilmektedir.

Şekil 4. 12: Sportif faaliyetler

Kaynak: <http://www.sultangazi.bel.tr/>

Sultangazi kent merkezinde çocuklar için yaz aylarında ücretsiz yüzme kursları açılmıştır. Portatif havuzlardan oluşan parkurda 7-12 yaş grubu için çeşitli aktivite imkanı sunmaktadır.

Şekil 4. 13: Portatif havuz

Kaynak: <http://www.sultangazi.bel.tr/>

Sultangazi ilçesinde çocukların ve gençlerin kış sporlarına ilgisini arttırmak amacı ile kış aylarında hizmet veren Buz Pateni ve Oyun Pisti açılmıştır. Buz pateni eğitiminin verildiği parkur da kayak botu ile kayma, hokey gibi sporlar yapılmaktadır. Ayrıca çocukların çevreye duyarlılığını ve sosyal farkındalığını artırmak için bu etkinlik ile bir geri dönüşüm projesi ile birleştirildi. Çocuklar 10 mavi kapak veya 5 adet atık pil getirmeleri şartı ile bu etkinlikten ücretsiz yararlanabilmesi sağlandı. Bu sayede çocukların geri dönüşüm konusunda fikir sahibi olması amaçlanmıştır.

Şekil 4. 14: Buz pateni pisti

Kaynak: <http://www.sultangazi.bel.tr/>

4.2.5 Güvenli Yol Güvenli Okul Projesi Ve Trafik Eğitimi

Modern kent yaşamı çocukların aileye bağlı hareket etme, servis ya da taşıt ile yolculuk yapma, güvenlik ve obezite gibi birçok sorununu da beraberinde getirmiştir. Kentlerdeki taşıta bağlı ulaşım alışkanlıkları, trafik ve güvenlik sorunları gibi nedenlerden ötürü de dünyanın birçok kentinde çocukların yalnız başına okula gidememesi sorunu ortaya çıkmıştır. Bu sebepten çocukların okula güvenli gidebilmeleri için çeşitli projeler gerçekleştirilmiştir.

Sultangazi Belediyesi, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve İlçe Emniyet Müdürlüğü işbirliği ile gerçekleştirilen *Güvenli Yol Güvenli Okul* projesi çocukların güvenli bir şekilde okula gidip gelmelerini hedeflemektedir. Proje kapsamında gönüllü velilerine trafik konusunda eğitim verilmektedir. Eğitim alan gönüllü velilere Emniyet Genel Müdürlüğü adına Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü tarafından süresiz olarak Okul Geçit Görevlisi Kimlik

Kartlarını verilmiştir. Ayrıca trafikte kullanmaları için trafik görevlisi olduklarını belirten yelek, yağmurluk ile led ışıklı Dur- Geç işareti gibi ekipmanlar sağlanmıştır.

Proje kapsamında kadın veliler gönüllü trafik görevlisi olarak okul çevresindeki yaya yollarında oluşan trafik kazalarını, ihmallerini önlemek ve çocukların güvenli olarak okula ulaşmasını sağlamak amacıyla trafik akışını denetlemektedir. Gönüllü velilerin İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne sunduğu tutanaklar doğrultusunda sorumlulara trafik cezaları verilmektedir.

Sultangazi Trafik Eğitim Parkı öğrencilere trafik konusunda eğitim vermektedir. Trafik kurallarının teorik ve pratik olarak bu parklarda öğretilmektedir. Çocuklar bu eğitimin sonunda emniyet kemerini, yoldan karşıdan karşıya geçerken nasıl davranmaları gerektiğine, bir yaya olarak uymaları gereken kurallardan trafik levhalarının ne anlama geldiğine varıncaya kadar birçok konuda uygulamalı olarak eğitim verilmektedir.

Şekil 4. 15: Trafik eğitim parkı

Kaynak: <http://www.sultangazi.bel.tr/>

4.2.8 Okullar Hayat Olsun Projesi

Proje Sultangazi Belediyesi ve Tema Vakfın ortaklaşa yürüttüğü bir projedir. Bu projede okul bahçelerinin yeşil alanlarının çocuklar tarafından tekrar şekillendirilerek saha sağlıklı bir ortama kavuşması sağlanmaktadır. Çocuklar toprağa, havaya ve suya temas ederek okul bahçelerinde doğa ile buluşmaktadır. Böylelikle hem bir bitkinin nasıl yetiştiğini öğrenmekte hem de güzel bir okul bahçesi edinilmektedir.

Şekil 4. 16: Okullar hayat olsun projesi

Kaynak: <http://www.sultangazi.bel.tr/>

5. SONUÇ

Kentsel Mekanların Yaşanabilirliğinin Çocuk ve Kent İlişkisi Yönünden İrdelenmesi; Sultangazi Örneği adlı bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde; kent ve kentsel mekân kavramları incelenmiş, kentsel mekân kavramları diğer bölümlere altlık oluşturmak amacıyla araştırılmıştır. Üçüncü bölümde ise; yaşanabilirlik kavramı ve ölçütleri, ABD ve Avrupa yaşanabilir kent uygulamaları, süreçleri ve çalışmaları anlatılmış ve daha yaşanabilir kentler nasıl yaratabiliriz sorusunun cevabı aranmıştır. Çocuk gelişimi ve ihtiyaçları ortaya konularak çocuklar için yaşanabilir kent ölçütleri saptanmış ve kentsel mekân gereksinimleri ortaya konmuştur. Dördüncü bölümde ise Sultangazi İlçesinin genel yapısı araştırılmış ve var olan çocuk ve kent projeleri anlatılmıştır.

Sultangazi İlçesindeki çocuk çalışmalarına baktığımızda Dünya kentlerindeki benzer uygulamalar olduğunu görüyoruz. Ancak projelerin arka planında güçlü bir fikir bulunmamakta ve buna bağlı olarak uygulamalar süreklilik gösterememektedir. Bu projeler alan çalışmalarıyla doğru tespitler yapılarak, farklı meslek gruplarının birlikte çalışması ve çocuk katılımı sağlanarak yerinde çözümlerle ile gerçekleştirilmelidir.

İlçede farklı konseptlerde parklar bulunmaktadır. Ancak çocuklar sadece kendi ihtiyaçlarına uygun yapılan parkları özenle kullanmaktadır. Dördüncü bölümde anlatılan örneğin yeni belediye binası yapıldıktan sonra önündeki meydana paten kayan, kaykay kayan genç ve çocukların sayısı birden artmıştır. Bununla beraber belediyenin hemen yakınında skate park yapılmıştır. Burada kullanıcı ihtiyacı doğmuş ve ona cevap verilmiştir. Çocukların oyun kurabilecekleri, onların ihtiyaç ve isteklerinin karşılandığı oyun alanları üretilmesi onların fiziksel ve ruhsal gelişimi için sağlıklı olacaktır. Farklı yaş grupları için tanımlı oyun alanları hem sokaklara hem parklara hem de yayalaştırılmış yollara yapılabilir.

Sultangazi İlçesindeki Okullarda uygulanan hobi bahçeleri ve bitkilendirme çalışmaları geliştirilerek uygulanmalıdır. Okullardaki fen ve proje derslerinde bitkilendirme ile alakalı kapsamlı ve uzun vadeli projeler yaptırılarak bu projeler bahçelerde uygulanması

teşvik edilmelidir. Böylelikle çocukların katılımı sağlanmış olacaktır. Kendi araştırdıkları ve belirledikleri yöntemlerle araştırma yapmak onları mutlu edecektir. Projeleri geliştirmek ve fikir üretmek onların hayal gücüne bırakıldığında alınacak sonuçlar daha başarılı olacaktır. Bu başka okullar için de teşvik olacak ailelerin de çocukların okuluna olan ilgisini artıracaktır. Çünkü çocuk ortaya koyduğu her yeni ürünün ailesi tarafından takdir görmesini bekler. Bu tür uygulamalar çocuk ve aile iletişimini hem de çocuk ile okul arası bağı kuvvetlendirecektir.

Ayrıca okul bahçelerinin otopark olarak kullanılması yerine okul dışı zamanlarda çocuk ve aileler için üretilen projelerinin gerçekleştirilebileceği mekânlar olarak tahsis edilmelidir. Her mahalle için bir ya da daha fazla okul belirlendiğinde hem toplanma merkezi olacak hem de erişebilirlik sağlanmış olacaktır. Yapılan maddi yatırımlar ise okulun fiziki yapısı ve fiziki çevresinin nitelik kazanmasına neden olacaktır. Bu da okul yönetimi için de bir avantaj sağlayacaktır. Bu çalışmaların sivil toplum kuruluşları üzerinden kent çalışmaları adı altında yapılması ve bakanlık, belediyeler tarafından desteklenmesi çocuk ve aile katılımı sağlamak adına daha uygun olacaktır. Sivil toplum kuruluşlarının kuvvetlenmesi ve çalışmalarının artması o muhite olan aidiyet duygusunu güçlendirecektir. Aileler çocukları için sosyal bir proje de yer almaya gönüllü olmak isteyecek ve çevresindeki diğer aileleri de teşvik edecektir.

Dünyada çocukların ev – okul arası güvenli ulaşımını sağlamak için çeşitli projeler geliştirilmiştir. Bu çalışmaların faydaları ve yöntemleri üçüncü bölümde anlatılmıştır. Sultangazi ilçesinde de benzer uygulamalardan *Güvenli Yol Güvenli Okul* projesi başlatılmıştır. Ancak proje süreklilik arz etmemiştir. Benzer projeler geliştirilerek uygulanabilir ve sürekli olacak şekilde gerçekleştirilmelidir. Toplu taşıma, bisiklet ve yaya ulaşımını canlandırmak için güvenli yol haritaları oluşturulmalıdır. Okul gidiş güzergâhları trafik açısından güvenli hale getirilmeli, çocukların yalnız okula gitmesini teşvik edecek çalışmalar aileler ile birlikte yürütülmelidir.

Çocuklar için sadece park yapmanın, çocuk için yaşanabilir bir kent yaratmak için yeterli olmadığı aşikârdır. Anne baba, dede ya da herhangi bir yetişkin ile ya da yalnız çocuğun kentte deneyimleyebildiği ve gördüğü her yeni şey çocuğun zihninde yer eder. Çocuğun

kente olan ilgisinin ve merak duygusunun artması için kent cezbedici öge ve mekânlarla donatılmalıdır. Kent çocuk için keşfedilecek bir dünyadır ve çocuk kentte ne kadar nitelikli mekâna rastlarsa zihinsel, ruhsal ve fiziksel olarak o denli gelişir. Meydan, kent merkezleri ve yayalaştırılmış yollarda kullanılan kentsel öğeler çocukların üretkenliğini artıracak, ufkunu genişletecek estetik değerlere sahip olmalıdır. Ayrıca kentin sahip olduğu mimari ve tarihi değerler korunmalı ve gelecek nesillere aktarılmalıdır. Yeni yapıların estetik değerleri sorgulanmalı ve estetik değerlerin artırılması için çalışmalar yapılmalıdır. Ne yazık ki İstanbul'un birçok ilçesinde olduğu gibi Sultangazideki çocuklarda bu konuda şansızdır. Yeni yapılaşma oldukça fazladır ancak estetik değerlere sahip yapılar yok denilecek kadar azdır. Sadece cephe çalışmaları yapılarak estetik değerlerin oluşturulması mümkün değildir. Çocuklar kimliksiz kentlerde kimliksiz yapıları görerek büyümek zorunda bırakılmaktadır. Estetik değerler çocuğun güzele olan farkındalığını artırır ve güzel olanı üretmeye yönlendirir. Estetik değerlere sahip olan her kentsel mekân çocuğun hafızasında yer edecektir. Hafızasında kente dair ne kadar çok görüntü, anı varsa çocukta aidiyet duygusu o denli güçlenir. Çocukta gelişen aidiyet duygusu ileriki yaşlarda çocuğun kimliğiyle, çevresiyle barışık bir birey olmasını sağlar.

21. yy kentlerinin en önemli sorunlarından biri de araç kullanımının çok olması ve buna bağlı olarak ortaya çıkan otopark sorunudur. Günümüzde sokaklar otopark alanı olarak görülmekte ve başka bir işlev kazanamamaktadır. Sokakların geçmişine baktığımızda ise çok işlevli ve 'yaşayan' mekânlar olduğunu görmekteyiz. Çocukların oyunlar oynadığı, komşu teyzenin bakkal amcanın köşeden camdan etrafı kolaçan ettiği sahnelerin yerini giderek yalnızlaşan ve araç otoparkına dönüşen sokaklar almıştır. Sultangazi ilçesinde de durum pek farklı değildir. Sokak kaldırımlarında bulunan ağaçlar, evlerine gelen güneşi engellediği gerekçesiyle sokak sakinleri tarafından istenmemektedir. Kaldırımlar dardır ve yeni yapılan sokaklarda yolların genişletilerek daha çok otopark alanı oluşturulması talep edilmektedir. Çocuklar araçların geçtiği yollarda oyun oynamaktadırlar. Bu durum çoğu kez sürücü ile çocukları karşı karşıya getirmektedir. Çocuklar için bir mekân olarak görülemeyen sokak, sokağın işlevini yitirmesinden daha büyük bir sorundur. Oysa çocuklar kapılarının önünde bisiklet sürebilmeli, oyun oynayabilmeli, koşabilmeli, bağırabilmeli hatta kavga edebilmelilerdir. Çocuklar eğer kontrol edilebilir mesafede hareket edebilirlerse aileler için de güvenlik sorunu azalacaktır. Çocuk özgürlüğüne

kavuşabilecektir. Ancak hem kenti tasarlayanların hem de kentin yetişkin sakinlerinin çocuğun öncelikleri belirlemede birlikte çalışması gerekmektedir. Çocuk gelişimi ev, çevre, okul üçgeninde devam eder. Bu dengenin korunması ve birbirinden beslenmesi gerekmektedir. Çocuk için evinden sonraki ulaşabileceği en güvenli mekân komşuluk birimidir. Komşuluk biriminin nitelik kazanması için dünyada ve ülkemizde çeşitli projeler yürütülmüştür. Bu yöntemlerle kentlilere çoklu işlevlerle cevap veren sokaklar tasarlamak mümkündür. Sokaklar araç paklanmasının yanında yeşil alan, yaya yolu, oyun mekânı ve buluşma yeri olarak da kullanılabilir. Sokaklarda hız azaltmaya yönelik engeller kullanılmalı, kaldırımlar genişletilmeli, otopark alanları ile oyun oynamak için alan ayrılmalıdır. Her sokağın yoğunluğu ve yapısı dikkate alınarak sadece bir sokağı oyun alanına dönüştürmek yerine belirli saatlerde ya da tüm zamanlı, farklı sokaklarda birbirinden farklı yöntemler kullanılarak projeler gerçekleştirilmelidir. Böylelikle kentin birçok noktasına erişebilirlik sağlanacaktır. Sultangazi sokaklarına bu işlevleri tekrar kazandırmak ve mahallelerini daha yaşanabilir kılmak için mahallede yaşayan yetişkin ve çocuklarla birlikte atölye çalışmaları düzenlenerek projelerin hayata geçirilmesi için kararlar alınmalıdır. Önceliği yetişkin olan tasarımlar çocukları mutsuz etmektedir. Oysa önceliği çocuk olan tasarım bugünün çocuğunu ve yetişkinini mutlu ederken yarın da yetişkin ve çocuğunu mutlu edecektir.

İlçede gecekondulu bölgeleri, bitişik nizamın sık görüldüğü arka ve ön bahçenin bodrumda kaldığı ve az da olsa içinde yeşil alan barındıran küçük site ve apartmanların olduğu yapılaşma görülmektedir. Var olan boşluklar beton ve taş yüzeylerle çevrilidir. Yeşil alan kullanımı apartman önlerinde küçük bir bahçe ya da saksı bitkileriyle sağlanmaktadır. Sultangazi ilçesinde kapalı siteler yeni yeni oluşmaktadır. Kapalı sitelerde üretilen yüksek yaşam standartları yaşayan çocuklar sokak kültürünü tanımamaktadır. Belirli etnik, kültürel ya da sınıfsal yapının yoğunlaştığı bölgede çocuklar kendisiyle aynı imkânlara sahip yaşlılarıyla birlikte büyüme ve dünyaya kapalı bir pencereden bakmak zorunda kalmaktadır. Sosyal becerileri sınırlı gelişmektedir. Çocuklar kendi pencereleri dışındaki hayatın doğru olabileceği konusunda fikir sahibi dahi olamamaktadır. Çocuk içinde bulunduğu sınıfsal yapı dışındaki insanları tanımayan çocuk yetişkin olduğunda diğerlerini ötekileştirme eğilimine gidecektir. Oysa çocukken bu gerçeklerle yüzleştğinde çocuğun 'öteki'ne karşı empati duygusu gelişecektir. Her mahallenin kentsel imkânlar açısından

dengeye ulaşması yani yaşanabilirliğinin artması ve heterojen yapının oluşmasını sağlayacaktır. Her mahallenin sosyal yapısı doğru analiz edilerek çalışmaların yürütülmesi bu anlamda faydalı olacaktır.

Bu çalışmada belirtilen yaşanabilirlik kriterleri, örnek uygulamalar ve öneriler geliştirilerek Sultangazi' de çocuklar için yaşanabilir mekânlar oluşturmak mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Aral N.& Baran G.& Bulut Ş. & Çimen S., 1981. Çocuk Gelişimi. İstanbul: YA-PA Yayınları.

Bumin, K., 1990. *Demokrasi Arayışında Kent*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Büyükcivelek, B. A., 2012. Meydan-Kent Meydanı. *Kentsel Planlama*. Melih Ersoy (Drl.). İstanbul: Ninova Yayıncılık.

Casellati, A., 1997. The Nature of Livability in Lennard, S. H., S von Ungern-Sternberg, H. L. Lennard, eds. *Making Cities Livable*. International Making Cities Livable Conferences. California, USA: Gondolier Press.

Ceyhan, E., 2002. *Çocuk gelişimi ve psikolojisi*, Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

Cools. 1997. *The Future of the City*

Çakmaklı Oktay, D., 1992. *Bina-kentsel çevre ilişkisi*. İstanbul: Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları.

Duru B. & Alkan A. 2002. *20. Yüzyıl Kenti*. Ankara: İmge Kitabevi.

Evans, P., 2002. *Livable Cities? Urban Struggles for Livelihood and Sustainability*. Berkeley: University of California Press.

Ertürk, H., 1995. *Kent Ekonomisi*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.

Gehl, J., 1987. *Life Between Buildings, New York*. Copenhagen: Architectural Press.

- Gür Öymen, Ş., & Zorlu T., 2002. *Çocuk Mekanları*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları
- Harvey, D., 2003. *Sosyal Adalet ve Şehir*. M. Moralı (Çev.). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Holton R.J., 1999. *Kentler Kapitalizm ve Uygarlık*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Huot J. L., Thalmann J. P., Valbelle D., 2000. *İlk Kentlerin Doğuşu. Kentlerin Doğuşu*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Jacobs, J., *Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı*. B. Doğan (Çev.), İstanbul: Metis Yayıncılık. (Orijinal basım tarihi 1993)
- Keleş, R., 1998. *Kent Bilimleri Terimleri Sözlüğü*. 2. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, R., 2006. *Kentleşme politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, R., 2012. Kentleşme Politikaları. *Kentsel Planlama*. Melih Ersoy (Drl.). İstanbul: Ninova Yayıncılık.
- Köksal, A., 2009. *Anlamanın Sınırı*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Lefebvre, H., 2013. *Kentsel Devrim*. S. Sezer (Çev.), İstanbul: Sel Yayıncılık. (Orijinal basım tarihi 1970)
- Lynch, K., 2010. *Kent İmgesi*. İstanbul: Yayıncılık.
- Salioglu, T., 2012. Yaşanabilirlik Ölçütleri. *Kentsel Planlama*. Melih Ersoy (Drl.). İstanbul: Ninova Yayıncılık.
- Tanyeli, U., 2011. *Rüya İnşa İtiraz*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.

Tekeli, İ., 2011. *Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Uslu, 2007. *Genel Ekoloji*. 1. Baskı. Ankara. Nobel Yayınları, ss. 353-401. (Sabri gökmen)

Vliet V. W., 2009. *Creating Livable Cities for All Ages: Intergenerational Strategies and Initiatives*. Colorado: Children, Youth and Environments Center, University of Colorado Press.

Sürelî Yayınlar

- Aktüre, S., 1978. 19. Yüzyıl Sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi. *Doktora Tezi*. İstanbul: İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi.
- Ayataç H., 2014. Yaşanabilir Şehirlerin Planlanması İçin Temel Belirleyiciler. *Mimar ve Mühendis Dergisi*, **79**, ss.54-58
- Bala H.A., 2006. Mimarlık- Şehircilik, Bina-Kent, İç-Dış, Özel Kamusal Arasında Kentsel Arayüzler. *Yapı Dergisi*. **293**, ss.44-49.
- Biel A., 1986. Children's Spatial Knowledge of Their Home Environment. *Children's Environments Quarterly*, **3** (4). pp. 2-7
- Birol Özerk G., 2014. 21. Yüzyıl Kentinde Çocuk Olmak.... *Güney Mimarlık Mimarlar Odası Adana Şubesi Dergisi*. **16**, s. 14
- Çalışkan O., 2004. Sürdürülebilir Kent Formu: Derişik Kent. *TMMOB Planlama Dergisi*. **3** (29), s36
- Çalışkan, O., 2006. Sokağı anlamak ya da toplumsal ben'in yeniden keşfi: Kentsel sokaklar ve kentsel ritüeller. *TMMOB Planlama Dergisi*. **2**, ss.163-168.
- Dora E. A., 2008. Mekanlarda Kimlik Belirleme ve Değerlendirme. *Yapı Dergisi*. **319**, ss. 59.
- Doxiadis, C. A., 1973. A city for human development: eighteen hypotheses. *Ekistics*, **35** (209), p.78
- Erdönmez M. E. & Akı A., 2005. Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri. *YTÜ Mim. Fak. e-Dergisi*, **1** (1), s.72

Falay N., 1985. Kentlerin Kökenlerine Toplu Bir Bakış. *İstanbul Üniversitesi Dergisi*, **6** (1-3), ss.97

Gill T., 1997, Home Zones. *Childrens & Society*. **11** (4). pp. 268-270

Göregenli M. & Karakuş P. & Kösten Ö. E. Y. & Umuroğlu İ., 2014. Mahalleye Bağlılık Düzeyinin Kent Kimliği ile İlişkisi İçinde İncelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*. **29** (73), s. 74.

Gül A. & Küçük V., 2001. Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, **A**, (2), s.29.

Howley P., Scott M. & Redmond D., 2009. Sustainability Versus Liveability: An Investigation of Neighbourhood Satisfaction. *Journal of Environmental Planning and Management*, **52** (6), pp. 847–864

Işık, O., 1993. Modernizm Kenti / Postmodernizm Kenti. *Birikim Dergisi*, **53**, ss. 41-50.

İnceoğlu, M., 2007. Kentsel Açık Mekanların Kalite Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul Meydanlarının İncelenmesi. *Doktora.Tezi*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi FBE.

İnceoğlu M., & Aytuğ A., 2009. Kentsel Mekânda Kalite Kavramı. *Megaron Dergisi*, **4** (3), ss.131-146

Keskinok H. Ç., 2012. Kentlerde Kamusal Mekânların Üretilmesi Sorunu: Bağlamını Yitiren Kentler. *Mimarlık Dergisi*. 364. ss.8-9

Kol, S., 2011. Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim Ve Dil Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **21**. ss. 1-21.

- Kuloğlu N., 2013. Boşluğun Devinimi: Mimari Mekandan Kentsel Mekana. *International Journal of Architecture and Planning*, **1** (2), pp.201-204
- Kuo, F.E. & Sullivan, W.C., 2001. Aggression and violence in the inner city: effects of environment via mental fatigue. *Environment and Behavior*, **33**, pp.543–571.
- Öztürk, B., 2004. Kentsel Açık Ve Yeşil Alan Sistemi Oluşturulması: Kayseri Kent Bütünü Örneği. Doktora Tezi. Ankara: AÜ FBE.
- Özdemir A., 2007. Katılımcı Kent Kimliğinin Oluşumunda Kamusal Yeşil Alanların Rolü. . *TMMOB Planlama Dergisi*. **1**, s.
- Pustu Y., 2006. Küreselleşme Sürecinde Kent ‘Antik Site’den Dünya Kentine. *Sayıştay Dergisi*. (60), ss.131
- Sertkaya İ., Çolak A., 2011. Adana 5 Ocak Meydanı Örneği Üzerine Bir İrdeleme, *Ç.Ü Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*. **26** (3), s.23
- Susmuş Y., 1999. Kentsel Mekanda Estetik Değerler. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi FBE.
- ř. şahin, M. Barış., 1998. Kentsel Doku İçerisinde Açık ve Yeşil Alan Standartlarını Belirleyen Etmenler, *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, s.10.
- Türksoy, Ö., 1986. Çevresel Psikoloji, Planlama ve Kentsel Bütünleşme. *Planlama Dergisi*, **86** (1), ss. 13-17.
- Tümer, G., 2000. Kentler, Binalar, İnsanlar, Olaylar, Meydanlar. *Ege Mimarlık Dergisi*, **2** (34), s.12

Diğer Yayınlar

Bristol City Council, 2003, Kaynak: http://www.add-home.eu/docs/FGM_Bristol_HomeZone_ADDHOME.pdf [erişim 25 Haziran 2015].

East Lothian Council, 2008, Kaynak: <http://www.fhwa.dot.gov/livability> [erişim 25 Haziran 2015].

ISTC, 2013. Walking Scholl Bus Kaynak: <http://istc.sharepoint.com/Documents/Kindergarten%20Handbook%20-%20Imagine.pdf> [erişim 25 Haziran 2015].

Karaman, A., 1991. Kamu Mekanları Tasarımında Örneklerle Anlam ve Ölçek Sorunu, Kamu Mekanı Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, *MSGSÜ*, İstanbul, 15-16 Mayıs, ss.31-48.

Önder S. & Polat T. A., 2012. Kentsel Açık-Yeşil Alanların Kent Yaşamındaki Yeri ve Önemi Kentsel Peyzaj Alanlarının Oluşumu ve Bakım Esasları Semineri 19 Mayıs KONYA

Porter T., 2011. What Is the Difference between Livability and Sustainability? Kaynak: http://www.camsys.com/kb_experts_livability.htm [erişim 25 Haziran 2015].

Sevinç A. T., 2011. İstanbul'un suya uzandığı gerdanlık Mağlova Su Kemerini. Kaynak: <http://www.arkitera.com/haber/1699/istanbulun-suya-uzandigi-gerdanlik-maglova-su-kemerini> [erişim 25 Haziran 2015].

Sultangazi Belediyesi 2015-2019, Stratejik Planı, Kaynak: <http://www.sultangazi.bel.tr/panel/dosyalar/dosya/20151123143510.pdf> [erişim 25 Haziran 2015].

Timmer V. & Seymoar N. K., 2005. Vanessa and Dr. Nola-Kate THE WORLD URBAN FORUM 2006 Vancouver Working Group Discussion Paper.Canada: Her Majesty the Queen in Right of Canada and the International Centre for Sustainable Cities

U.S. DOT, Strategic Plan, 2015, Kaynak: <http://www.fhwa.dot.gov/livability> [erişim 25 Haziran 2015].

VSDOT, Livable Cominities Policiy, 2015, Kaynak: <https://www.transportation.gov/livability> [erişim 25 Haziran 2015].

VicHealth, 2015. Kaynak: <https://www.vichealth.vic.gov.au/wsb?> [erişim 25 Haziran 2015].

Yapıcı, Ş. & Yapıcı M., 2006. Çocukta bilişsel gelişim Kaynak: <http://www.universitetoplum.org/text.php3?id=263>, [erişim 25 Haziran 2015]

Yılmaz E. & Çitçi S., 2011. Kentlerin Ortaya Çıkışı Ve Sosyo-Politik Açından Türkiye’de Kentleşme Dönemleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, [online] 2011, 10 (35), s.254, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/esosder/article/view/5000068383/5000063445>. [erişim 23 Ekim 2015].